

શ્રી સગુણપતયે નમઃ

ગોકુલજ્ઞાનગણીત પ્રથમ ભૂમિકા

હૃદયાંજલી

:: રચનાર ::

ભક્ત ગોકુલદાસ નાનજીભાઈ (વિગડ)

અંક-૨-૫૪૭.

જપાત્રી

પ્રસિદ્ધ કરનાર

મોહનલાલ ગોકુલદાસ (વિગડ)

અંક-૨-૫૪૭.

સર્વ હ્રદય સંપાદન

વિક્રમ સંવત ૧૯૮૭

ષ. સ. ૧૯૩૦

કિંમત ૮૦૦ આનો

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૫૬૨૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૫૬૧૦

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ હૃદયી જાલી

વિષય ૬-૩

ૐ શ્રી રાધારમણ વિજયતેત રામ શ્રી ગણેશાય નમઃ

અથ: શ્રીભાવરૂપ દર્શન (ગદ્ય)

જેના અંતઃકરણમાં જેવી ભાવના છે તે ભાવે તે સર્વ રૂપ દેખે છે, તે વિષે કહે છે: "જેવો આપ તેવો જન્મતે" માટે પ્રથમથી પોતાનો "આપ" કોટલો, અંતઃકરણ તપાસવાનીજ જરૂર છે.

યથાર્થ વિચાર તેજ નથી તેને આ સર્વ વિપરીત ભાવનાથી યથાર્થ ન ભાસે. વિપરીતજ ભાસે છે પરંતુ તેઓ વિપરીત ભાવના અમને થઈ છે એમ જાણતાજ નથી, તેથી આ "સર્વ ખિલ્વીંદ બ્રહ્મ નાન નેહ ન કિંચન" અથવા અસ્તી, ભાતી, ધ્રોવ રૂપે પરમાત્માનું સ્વરૂપ છે એમ તથા "એકોહ બહુ શ્યામ" આ વાત તેઓનાં અંતઃકરણમાં નિશ્ચયજ થતી નથી, તેથી તેઓ સદા પામર અને વિષયીજ રહે છે, અને પરમાત્માને ન જાણતાં જમ-ણામાં ભટક્યાજ કરે છે.

કેટલાએક વિષયીઓને દુઃખ મડવાથી યા વિશેષ સુખની ઇચ્છાથી, તેઓ આતુ યા અર્જાથી બને છે, પરંતુ તેઓ સકામ ભાવનાને આધીન થવાથી યથાર્થ ભાવને જાહેર ન કરતાં વિપરીત ભાવનામાં પણ પરમાત્માને સંશય ભાવનાથી દેખે છે, તેથી તેઓ જ્ઞાસુ બને છે પરંતુ તેના ઉપાય (દુઃખનાસ અને સુખ પ્રાપ્તિનાં ઉપાય) કમંડાલથીજ શોધે છે, પરંતુ સતસંય કરીને મિત્રકામભાવે કમંડાલ કરતાં નથી તેથી તેઓ વિપરીત નિશ્ચયવાળાજ રહે છે તેથી તેની સંશય ભાવનાએ બનેલી જ્ઞાસા તથા સકામીયોનો સતસંય

તથા તેઓની આસા તથા કર્મ તથા જ્ઞાન અવિનાશ કલહાતા ન હોવાથી આ અમેશ કલહાતા ન હોવાથી નિશ્ચલ છે. તેથી તેઓ પણ ભાંતિમાં જામણ કર્યા કરે છે, અને આત્મભાવને પામતાજ નથી.

પરંતુ પામરો આ વિચીઓ શ્રદ્ધા, વિશ્વાસ પૂર્વક હરિગુરુ સંતમાં અમુયાનો દોષ ગ્રહણ ન કરતાં, તેઓ અમારું બહુજ કરશે, આવા નિશ્ચયથી તેને શર્ણુ પડે છે-અને જે છત્રાસા ધારણ કરે છે તે સતસંગદ્વારા તેમાં સત્તાસત બાળવાનો વિવેક પ્રગટે છે, તેથી મુમુક્ષુ બની વિપરીત ભાવનાનો ત્યાગ કરી, સંશયભાવનામાં રહેતે છતે પણ ધણાકાળનાં સતસંગથી તેને 'યથાર્થ' ભાવના પ્રગટે છે.

અદ્રઢ યથાર્થ ભાવના થતાં પણ સંશય ભાવના આ વિપરીત ભાવનાનો અભાવ થતો નથી, તેમ દ્રઢ યથાર્થ ભાવના પરોક્ષપણે થવાથી પણ સંશય ભાવના આ વિપરીત ભાવનાનો અર્થતાભાવ થતોજ નથી તેથી યથાર્થ ભાવનાનાં યત્નની ઘણીજ જરૂર રહે છે. કરણ જે કહ્યું છે કે મમ માયા દુરત્યયા વા કર્મણો ન નાનાતે તેથીજ મહાદેવ, પાર્વતી, નારદ, સંતકુમારાદિ, અશ્વનીકુમારાદિ મહત્ દેવાધિદેવો આ રૂપીઓ જ્ઞાની બનીને પણ ભક્તજ રહે છે, તેથીજ શ્રીમદ્ ભગવત્ ગીતામાં જ્ઞાનીભક્ત શ્રેષ્ઠ ગણ્યા છે.

તેઓ દ્રઢ અપરોક્ષ યથાર્થ જ્ઞાનને પ્રાપ્ત થઈને પણ જ્યાં લગી દેહ રહે છે ત્યાં લગી દેહ ભાવનામાં નહિ આવતાં છતાં પણ જ્ઞાનનું અભિમાન ન રાખતાં દાસાન્દાસપણે આ યથોચિત્તભાવે એટલે પૂન્યવતો તરફ કૃપાસિંધુપણે યાતો મુદીતાભાવે, મહાદ્રષ્ટ ખજા અધમ સ્વભાવે વર્તનારાઓ તરફ ભયંકરપણે યાતો ઉપેક્ષાભાવે, તેમજ

સુખી તરફ ગુણભાવે યાતો મિત્ર ભાવે, તેમ દુઃખી તરફ ઉપકાર ભાવે યાતો કષ્ટભાવે વર્તે છે, અને યથાર્થભાવે સર્વ પોતાનો આત્માજ સમજે છે, અવર-કાંઈ બન્યુંજ નથી અને બન્યું છે તે મિથ્યા પ્રતીત સુખતુષ્ણનાં જલવત્ યા સીપીં રૂપાવત્ યા ભૂતકાળ વ્યતીત કલ્પના-સ્વપ્નવત્ યા ભવિષ્યકાળની થતી કલ્પના સેખસ્ર્ણીનાં વિચારવત્ યા વર્તમાનમાં દ્રબ્યાદ્રબ્ય કલ્પના, માધર્વનગર યાતો બાજીગરનાં જલવત્ નિરખી મિથ્યાજ માને છે અને એક પોતે અકૃત્રીમ આત્મ ભરપૂર નિરાકાર નિર્લેપ સચ્ચિદાનંદ ઘન સુર્મ પરમાત્મ નિજસ્વરૂપમાં મગ્ન રહે છે, અને વંધાપુત્ર-શશંગ-નભપુલવત્ કશુંએ બન્યુંજ નથી એમ સમજીને અત્યંત નિવૃત્તીમાં રહે છે, અને કતાં છતાં અકતાં-ભોકતા છતાં અભોકતા અત્યંત નિરાભિમાન પદમાં ગરકાવજ રહે છે, અને સર્વ સ્વરૂપ પોતાથી ભિન્ન ન હોવાથી સર્વમાં સુદ્ધ ભાવના એટલે આત્મભાવ પ્રગટ હરિ, ગુરૂ મંત રૂપે સદા સગુણભાવમાં પ્રગટ રહે છે, અને ચરીત્રો એવાં કરે છે કે જ્યેથી સર્વનો ઓદ્ધારજ થાય.

શ્રી કૃષ્ણ ચરિત્ર તો અત્યંત સુદ્ધ અને સરસ જોવું છે કે આત્મભાવમાં લક્ષ જવા, માનો કે આ જગતમાં રૂપેશીયંદ્ર-કર્સ્ટકલાસ; યાતો ઉર્ધ્વગતિએ પહોંચાડવા અદ્ભૂત ચમત્કારી વૈમાન પામર-વિષયીઓનાંજ ઓદ્ધાર માટે ખાસ શ્રી કૃષ્ણાવતાર છે.

શ્રી કૃષ્ણાવતારમાં પ્રગટી ચરીત્રો ન ક્યાં હોત તો પામરો તથા વિષયીઓનો ઓદ્ધાર કોઇ કાળે થવાનો બિલકુલ સંભવજ ન હતો, કારણ જે અત્યંત કારણીક શ્રી કૃષ્ણાવતારનાં દેવી ચરિત્ર બાલુનારનો નિઃસંશય ઓદ્ધાર થાય છેજ, એમાં કંઈ પણ

આશ્ચર્યની વાત છેજ નહીં. તે વિષે શ્રીમદ્ ભગવત્ગીતામાં એવા
અધ્યાયમાં શ્લોક. ૧૪. ૬. ૧૧. ૧૦.

નમ્નાં કર્માણિ લિપંતિ નમે કર્મફલે સ્પૃહા
इति मां याऽभिजानाति कर्मभिर्न स बद्धयत्ने ॥૧૪॥

जन्म कर्म च मे दिव्यमेवं यो वर्ति तत्त्वतः
त्यक्त्वा देहं न जन्म नैति मामेति साऽजुन ॥૧॥

ये यथा मां प्रपद्यंते तांस्तथैव भ जाम्भवं
मम वर्त्मानुवर्तते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥૧१॥

वीतरागमयक्राधा मन्मया मामुपाश्रिताः
बहवो नान्तपसा पूता मद्भावमागताः ॥૧૦॥

અર્થ—મને કર્મફલની ઇચ્છા નથી તેથી મને કર્મ ક્ષેપાયમાન
કરી સકતા નથી એવો નિર્દોષ મને જે જાણે છે, તે કર્મ કરતે
છતે પણ કર્મથી બંધાતો નથી. ॥ ૧૪ ॥

અને હે અર્જુન ! મારા જન્મ અને કર્મ દીવ્ય છે, નામ
પ્રાકૃત મનુષ્યની પેઠે હિલટી સમજનાં નથી અર્થાત અત્યંત સુલટા
છે એમ જે નિશ્ચય કરીને જાણે છે તે દેહને ત્યાગીને ફરી જન્મ
પામતો નથી અર્થાત તે મને પામે છે. ॥ ૬ ॥

વળિં હે પાર્થ, સર્વ મનુષ્યો મારા વર્તવા પ્રમાણેજ વર્તે છે
પરંતુ મારા બાવને જાણીને વર્તનારાઓ મારા બાવને પામે છે,
નામ નિર્વિકાર એટલે ઉર્ધ્વગતીને પામે છે અને મારા બાવને ન
જાણીને વર્તનારાઓ હિલટી સમજવાળા હોવાથી અબાવને પામે છે,
નામ વિકારી બાવથી અધોગતીને પામે છે અર્થાત જેઓ મને જે

ભાવે બળ છે તેઓને હું પંચુ તે ભાવેજ બળું છું, નામિ દેહદાતા
ખતું છું, ભાવે પ્રમાણે પ્રલ આપું છું ॥ ૧૧ ॥

અને સત્ય સમજથી અંતઃકરણમાં નિર્મળતા લાવીને સત્યભાવે
વર્તનારાઓના મનમાંથી તો સંસારીક રાગ, ભય, અને ક્રોધ નિવૃત્ત
થાય છે, અને સર્વત્ર મનેજ દેખીને મારેજ આશ્રય રહે છે. એવા
ઘણાઓ અન્યન ભાવથી મારામાં તદ્દલીન થઈ મારા સ્વરૂપ જ્ઞાનરૂપ
તપ્ત્યા પવીત્ર થઈલાઓ મારા સત્ય ભાવને એટલે આત્મ સ્વરૂપને
પામ્યાં છે. ॥ ૧૦ ॥

ગમે તે રીતથી પ્રભુને અન્યને ભાવે બળનારાઓ નિસંશય
પ્રભુપદને પામ્યા છે. તે વિષે કંઈ પણ શંકા કરવીજ નહીં પરંતુ
સુદ્ધ અંતઃકરણથી પ્રભુને બળવા તેમાં લીન થવું.

પામરો તથા વિષમીઓ સદા સર્વદા નકેનાંજ અધીકારી છે,
તેમનો કોઈપણ ક્ષણે ઓઢાર થવાનો નથી, વળિ આ મહાન બેહ
કળિયુગ આવ્યો છે માટે તેમાં કોઈપણ યથાર્થ જ્ઞાની યા જ્ઞાસુ કે
અધીર્ધી યા અર્શિતુ બનવાનો સંભવજ નથી. પરંતુ મિથ્યાજ્ઞાની
જ્ઞાસુ અથવા અધીર્ધી અને આર્તુપજ્ઞાનાં દંભવેષમાં વર્તનારાઓ,
પામર તથા વિષમીઓની તુલનામાં પણ નહીં રહે. માટે-કળિયુગ
દેવળ નામ અપિરા.

આ કળિયુગમાં તો શું ? પણ ચારે જુગમાં નામનો મહિમા
અપરપાર છે, પરંતુ આ કળિયુગમાં તો પ્રત્યક્ષ દેહદાતા એ એકેજ
સાધન સત્ય રહે છે. તે સંસ્કૃતમાં ચોપાઈ.

મામ કુમાર અન્ત આલસાહ

નામ જપત મંગલીકી દસદ્ ॥ ૧ ॥

આ કળિયુગમાં સર્વ પ્રાણીમાત્ર વિષય લંપટ બનવાનાંજ, માટે તેઓને પણ નામમાં જેમ પ્રીતી બંધાય અને ખરો રસ્તો સૂઝે, એટલાજ માટે ખાસ કળિયુગનો કાકો શ્રી કૃષ્ણાવતારજ છે કે જેથી વિષય લંપટો પણ વિષયોમાં પણ શ્રી કૃષ્ણનું આરાધન કરી, અન્યનભાવ ત્રહણ કરી વિષયોથી મુક્ત બની સકે, અને ધણું કરી આત્મભાવમાં પ્રીતીવાન બનેજ. તેઓની રૂચી પ્રમાણેજ તેઓને પોતામાં ભાવ ઉપજવવા શ્રી કૃષ્ણાવતારનો અભિપ્રાય છે. શ્રી નરસિંહ મેહતો કહે છે કે.

પ્રજ્ઞાતી.

દેવા ! દેવ તુજને પડી દીનપ્રતીપાળવા, કંથ કમળા રહો સંત સામા;
લાડ પાળો તેને પાડ સ્યો માનીયે ? હાથ જમણો વળે મુખડામાં; ॥૧॥
કામ ઢળે, કાડે કૃષ્ણ કહેતી હતી, ગોપીનાં ગોરશ લેધ પીધાં;
સવરીનાં ભોરમાં સ્વાદ ગ્રામે ગણ્યો, મુનિતણા વૃદ્ધમાં માન દીધાં. ૨

અહો !!! ખરો વિચાર તો કરો !!! શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માનું ચરીત્ર કેને તારવામાં સમર્થ નથી ? પામર અને વિષયીઓને પણ અત્યંત અનુકૂળ થઈ, વિકાર ભાવના તબવી, પોતામાં ભાવ પ્રગટાવે છે, તો પછી મુમુક્ષુ અને મુક્ત એટલે વિષયોથી વિરક્ત બનેલાઓને, તે ચરીત્ર શો લાભ આપવામાં કૃપણ બનતું હશે ? જ્ઞાનીઓ તથા જ્ઞાનુભવોની વૃત્તિઓને તો શ્રી કૃષ્ણલીલામૃત એવી વૃક્ષ કરે છે કે નિર્ઝુલ શાંતસિંધુ પદ્મમાંથી તેને હૃદયમાં થવાનો સંભવ જ નથી, અને આર્તુઓની તથા અર્થાર્થીઓની વૃત્તિઓને તો શ્રીકૃષ્ણ લીલામૃત એવી વૃક્ષ કરે છે કે તેને સમુલ્લ-પ્રેમ પુષ્પ વિના અવર કાંઈ દેખવામાં જ નથી આવતું.

શ્રી કૃષ્ણચંદ્રની મનેાહર મૂર્તિનું ધ્યાન, અવર સર્વ વિષયોનાં ધ્યાનને સ્હજ બુદ્ધાવી દે એવું છે જ. અને સર્વ વિષયોનું સ્હાય-બૂત છે. તેમ શ્રીકૃષ્ણની લાવણ્યતા સર્વ લાવણ્યતાને સ્હેજ તુરંત કરી આપે છે, અને સર્વ લાવણ્યતાને પણ સ્હાયબૂત થાય છે. તેમ શ્રીકૃષ્ણની મુરલીનો સ્વર અખંડ વૃત્તિને કાયમ કરવા, ઠેવી મધુરતાવાળો છે કે જેનું સ્મરણ કરતાં જ, સર્વ કૃત્રીમ વાજીત્રોના સ્વરને નહિ જોવાં કરી આપે છે, અને સર્વ વાજીત્રોને પણ સ્હાયબૂત થાય છે, શ્રીકૃષ્ણ કંઈનાનિધાનનું દાંસાન્દાસપણું નિરાશિમાનપણે એટલું તો પ્રેમ પ્રગટાવનારૂં થાય છે કે શ્રીકૃષ્ણ એવું નામ સાંભળતાં જ પ્રેમનાં આવેશથી ભ્રમ લોકોનાં હૃદય એટલાં તો બેદાષ બન્ય છે કે તેમાં દેહભાન સ્હેજે ભૂલી જવાય છે.—અને શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માનો પ્રગટ પ્રેમ એટલો તો અસરકારક છે કે અંતઃકરણ પ્રવિણુત થયા વિના રહેતું જ નથી.

ખરે પ્રેમલાવ પ્રગટાવી, અવર સર્વ જ્ઞાન સ્હેજ બુદ્ધાવનારૂં એવું શ્રીકૃષ્ણચંદ્રનું ચરીત્ર જોણે જાણ્યું નથી, તે સદા સુખ-સાચરથી વિમુખ, દુઃખ દરિયાનો ખરો અધીકારી છે જ.

શ્રીકૃષ્ણ ચરીત્રમાં પ્રેમ લાવતાં જ તરત પામરો તથા વિષયી-ઓનું મન વિષયમાંથી છુટી બન્ય છે જ. શ્રી નરસિંહ મહેતાજી કહે છે કે:—

પ્રભાતી.

દેવા ! મેં ગાયો પ્રભ તે પરમ આનંદસું. કરમનાં છવ તે મરમ બોલો;
ધર્મ ધારિ'ધરા તુજને બધ્યા વિના, રત્ન ગુંગ કરે એક તોલો. ॥ ૧ ॥
નિયમ આચમ મુગમ હવો ગોપિને, તેહનો પાર કોઈ નવ બોલો;

રામની રૂચી તેને રૂચે નહિ કામનાં, ભૂમિનાં ભૂત તે ભરમ આણે. ॥૨॥
 પણ જ્યાં પ્રભ ત્યાં પરમ આનંદ છે, ન આનંદ ત્યાં આનંદ હોય.
 અધોલિયાં લોક તે અસત્વાણી વદે, પૂન્યવંત લોક તે પ્રેમ
 જોય. ॥ ૩ ॥

સર્વ પ્રાણી માત્રને અંધન કરનાર ફક્ત વિષયો જ છે. શબ્દ, સ્પર્શ,
 રૂપ; રસ, ગંધ આ પાંચ વિષયની લાલચમાં સર્વ પ્રસાય છે, તે
 પાંચ વિષયો જ સર્વના અંતઃકરણને ચેતન્ય હિન્મૂખત્વ કરી, જડા-
 ત્મક બનાવી, બ્રમણમાં ભમાવે છે. તે વિષયોનો ત્યાગ ખરા વૈરાગ્ય
 વિના થઈ શકતો જ નથી અને કદિ કોઈ ત્યાગ કરે છે તો પણ
 અંતરમાં ધણી જ ઊંડી વાસનાઓ રહે છે તે પૂર્વનાં સંસ્કારથી
 વિરકતોને પણ જરૂર બુદ્ધ-ચાપમાં નાખ્યા વિના રહેતી જ નથી.
 બીજાઓની તો વાત જ શી કરવી પણ મહાન દેવો-નાશવ, બ્રહ્માદિને
 પણ બહીર દ્રષ્ટમાં વિષયોએ ખેંચી લીધેલા હોય એવું શ્રી
 વિષ્ણુમાયાનું પ્રબળપણું તેઓએ પણ પ્રેમપૂર્વક સ્વિકાર્યું છે.
 તેથી જ સર્વ દેવો શ્રીવિષ્ણુજીનાં દાસ થઈ રહ્યા છે, અને
 શ્રીવિષ્ણુજીને તો રહેજ સ્વભાવ દાસા-દાસ છેજ, કારણ
 જે શુદ્ધ સત્વગુણનું અત્યંત શાંતસિંધુ સ્વરૂપ જ છે.—શ્રીવિષ્ણુ-
 ભક્તિથી વિમૂખ થનારને તરતજ વિષયોમાં આશક્તિ થાય છે અને
 તેનું અંતઃકરણ જડાત્મક-મદ્દ બની મોહપાસમાં બંધાય છે.

જેમ ભૂત, લવિષ્ય અને વર્તમાનકાળ વર્તે છે તે ત્રણે કાળનાં
 દેવ, રજ્જેગુણ, તમોગુણ અને સત્ત્વગુણ અનુક્રમે છે, અને તે ત્રણે
 કાળનાં દેવ બ્રહ્મા, રૂદ્ર અને શ્રી વિશ્ણુ વર્તી રહ્યા છે, તેમાં બ્રહ્મા
 રજ્જેગુણનાં દેવ હોવાથી ભૂતકાળમાં પુર્ણવવાના અધીકારી છે, અને

તેનું પૂજન ભૂતકાળમાં જ ફલદાતા છે, એટલે કે અજ્ઞાનમાં જ તેનું પૂજન ફલદાતા છે એટલે અવિનાસી ફલદાતા નથી.

એટલે જે સકામભાવે અન્ય દેવોની ઊપાસના કર્મકાંડનું અધીકારી થવું એ વિષયોએનું કરેલું પૂજન-સ્વર્ગોદિ લોકનું દાતા છે, એટલે તે વિનાસી જગતમાં જ જમણ કરાવે છે માટે મિથ્યા છે એટલે પ્રહ્લાનું પૂજન અર્થ અને કામની સીદ્ધી આપે છે.

તેમ ૩૬ તમોગુણનાં દેવ હોવાથી, લવિષ્ય કાળમાં પુણવવાનાં અધીકારી છે અને તેનું પૂજન લવિષ્યમાં જ ફલદાતા છે, એટલે કે જ્ઞાનમાં જ તેનું પૂજન ફલદાતા છે એટલે અવિનાસી ફલ આપે છે. એટલે કે નિઃકામભાવે આત્માની ઊપાસનાં એટલે જ્ઞાનકાંડનું અધીકારી થવું એ જ્ઞાનીઓ તથા મુમુક્ષુઓએ કરેલું પૂજન નિર્ગુણ પદમાં સમાવે છે એટલે મોક્ષદાતા છે અને સકામભાવે પામરોએ તથા વિષયીઓએ કરેલું પૂજન વિનાસી ફલદાતા પણ છે એટલે કે ભોગ અર્પે છે. એટલે ૩૬નું પૂજન અર્થ, કામ અને મોક્ષની સીદ્ધી આપે છે.

તેમ શ્રી વિષ્ણુ સત્વગુણના દેવ હોવાથી વર્તમાનકાળમાં પૂજવવાનાં અધીકારી છે અને તેનું પૂજન વર્તમાન કાળમાં જ ફલદાતા છે, એટલે કે જ્ઞાનમાં કે અજ્ઞાનમાં પણ તેનું પૂજન ફલદાતા છે એટલે કે અવિનાસી તથા વિનાસી બેય ફલદાતા છે એટલે કે સકામભાવે અથવા નિઃકામભાવે પરમાત્માની ઊપાસના એટલે ભક્તિકાંડનું અધીકારી થવું-જ્ઞાની, જ્ઞાસુ, અર્થાર્થી અને આર્તુઓએ કરેલું પૂજન સગુણમાં અને નિર્ગુણમાં લીન કરે છે એટલે કે ધર્મ, અર્થ કામ અને મોક્ષ ચારે ફલદાતા છે.

પરંતુ ભક્તિકાંડનો રસ અલૌકિક એવો છે કે તે ધર્મ, અર્થ કામ અને મોક્ષને બુલાતી દે છે, એટલે કે તે ચારે પદાર્થ ભક્તિ પાસે તુચ્છ છે, કારણુ જે—જે ચારે ફલનો દાતા—તે પોતે પણ ભક્તિવશ થઈ નાચે છે, તેથી ભક્તિ કરનારાઓ તે ચાર પદાર્થનાં દાતા પાસેથી ચાર પદાર્થ ન લેતાં, તે દાતાનેજ ભક્તિવશ સમજી ભક્તિ ન છોડતાં, ભક્તિવશ નાચનારને પોતાના અંતઃકરણમાં નચાવે છે તેથી વિષ્ણુભક્તિનો મહાત્મ્ય અપરંપાર છે.

છાંપો.

દાસ પાસ હું દીન, નચાવે તેમજ નાચું;
દાસ પાસ હું દીન, જાયક થઈને જાયું;
દાસ પાસ હું દીન, દાસનાં ગુણુ નિત ગાળું;
દાસ પાસ હું દીન, દાસ વેચે(ત્યાં)વેંચાળું;
જ્યાં સુવે દાસ ત્યાં જામતો, જાગે ત્યાં જામો રહું;
ચાલે ત્યાં આગળ ચાલતો, દાસ મહાત્મ શું કરું ?

દુહો.

મેં ભક્તનકો રનઈઓ, દેષ શકું નહિ મલ;
મુકિત ચારિ દર્શી બ્યાજમેં, તોય ન કરે કબૂલ.

છાંપો.

મેં દાસનકો દાસ, દાસકું સિરપેં રાખું;
મેં દાસનકો દાસ, મૃઠ કબુલે નહિ બાંખું;
મેં દાસનકો દાસ, દાસકે હૃદય સમાળું;
મેં દાસનકો દાસ, પ્રેમકે પાસ બંધાળું;
નિત નિત ગુજામી સંતકી, કરની મેરો કામ હે;
અવતાર સોઈ કારન ધરે, અધમોધારણુ નામ હે.

કાર્યો.

ભક્તની મરણ વશ, વિવિધ હું વેષ ધરું છું;
 આપું ભક્તને જશ, તેનાં સહુ કામ કરું છું;
 ભક્તની મરણ વશ, સદા હુંશિયાર રહું છું;
 આપું ભક્તને જશ, દોષ ગુણરૂપ ત્રહું છું;
 અવળું કદિક ને ભક્ત કરે, તો સવળું કરનાર હું;
 મહા કષ્ટ લહું મુજ શિરપર, વાહાહું ભક્તચક્રી જ શું ?

મારું સગુણસ્વરૂપ અનંત શક્તિવાળું હોવા છતાં, તે
 ભક્ત લોકોને જ વશ છે.

કાર્યો.

અનંત સૂર્ય સમ તેજ, કહું તો થોડું થાયે;
 અનંત ચંદ્ર સમ શિતળ, કહું તો ક્યમ કહેવાયે;
 અનંત ધનદ સમ ધની, કહું તો પણ છે થોડું;
 અનંત વાયુ સમ જોર, કહું તો મહિમા છોડું;

હું અનંત તેજ, શીતળ, ધની, જોર મુજ સમ નહિ જકતમાં;
 તે સદા હું ભકિતવશ રહું, બળ મારું સહુ ભક્તમાં.

આવો અત્યંત ભક્તિનો મહાત્મ છોડી, ધર્મ, અર્થ, કામ
 અને મોક્ષને ઈચ્છે, એવો કોણ અભાગીયો હોય ? ને ભક્તિ વશ
 પ્રભુ નિગુણસ્વરૂપમાં અચળ રહેતાં છતાં પણ સગુણ થઈ નાચ્યાજ
 કરે છે. ચોપાઈ.

અગુણ, અકલ, અલસ, અજ જોઈ

મક્ત મેભવશ સગુણ સો હોઈ;

વિપ્ર, ધેનુ, સુર, સંતહિત લીન મનુજ અવતાર;
નિજ ઇચ્છા નિરમિત તનુ માયા, ગુણ, ગોપાર;

શીયાવર રામચંદ્રકી જ્ય.

અહો !!! ધન્ય ભક્તિનો મહાત્મ કે, જે ભક્તિવશ સાક્ષાત્ ભગવાન પ્રેમપાસમાં બંધાઈ, દાસા-દાસ બની-જેમ મુંડો વાંદરને નચાવે તેમ પરાધીન થઈ-નાચ્યા કરેજ છે.

એવી મહારાણી ભક્તિને જે બાણુતોજ નથી તેને તો શું કહીયે શું કહીયે ? ને શુંજ કહીયે ? ગજબ ? ગજબ ? ગજબ ? ? ? હાથમાં સ્હજ, સ્હજ અમુલ્ય સ્હાવનો દાવ સવળો છતાં, સમય ગુમાવનારને પરિણામે શું લાભ મળવાનો ? અત્યંત દુઃખ દરિયોજ.

બલે દુઃખ દરિયે ડચકાં ખાતાં બાપનાં બાપને રૂવે, તોય કોય આંશુ ન લુવે--આવ્યો અવસર ખુવે તે તો દુઃખદરિયોજ જીવે-પડશે અંધે કુવે તે તો નક્કી જોશે મૂવે-હાલ ગાફલ થઈને સુવે, વળિ પરનાં પાપ ધુવે-પછી બાપનાં બાપને રૂવે, તોય કોય ન આંશુ લુવે. રામ રામ રામ રામ રામ રામ.....

સુદ્ધ અંતઃકરણમાં અભાવને રહેવાનો બિલકુલ અવકાશજ નથી--અરે એવી લાંબાણુ પડજો રે લાખ (પણ) માયા ન મેલીયે--સાક્ષાત્ માયાપતિ ચૈતન્ય પુરૂષ માયાને મેલે ત્યારે માયા અવર કયો આશ્રય પકડીને રહેવાની છે ? અર્થાત્ તેનો નાશ થવાનો જ.—માયાપતિ માયામાં પ્રગટ રહી, માયાને લાડ નહિં લડાવે તો પછી બીજું કાણુ લાડથી ખરા કોડ પુરીને ખેલાવનાર છે ?

પ્રભુના બાલકને તો માયા માતા રૂપ જ છે. ધ્વજ-સગુણુભાવે માતા રૂપ તથા નિર્ગુણુભાવે પિતારૂપ દાસને અખંડ સુખદાતા લાડ લડાવેજ છે, પરંતુ ખાસ માયાને અત્યંત લાડ લડાવવા માટેજ નિર્ગુણુ સ્વભાવે શ્રીકૃષ્ણરૂપ પિતા અને સગુણુસ્વભાવે શ્રી રાધિકાજી રૂપ માતા પોતાનું સગુણુ સ્વરૂપ અચળ ધામ બાંધીને જ રહ્યાં છે. અખંડ રાસવિલાસનો ખેલ મચીજ રહ્યો છે.

પ્રભુના અવતારો ખાસ પોતાની માયા માટેજ બનેલા છે. પ્રભુની માયા શક્તિ સુદ્ધ ભક્તિરૂપ ધારી, પ્રભુને જીતી, ભક્તરૂપી બાલકોને જણી, ગોદમાં ખેલાવી રહી છે. તે પાસે નિરાભિમાની પ્રભુ-જેમ નચાવે છે તેમ-નાચેજ છે. એ પ્રભુનો સડજ સ્વભાવ પ્રભુ ભૂલતાજ નથી.

પરંતુ તેનું પ્રતિર્બીબ અવળું જ પડે છે તે બ્રાંતિરૂપ જીવ દશાને પામેલું ફક્ત દર્શાવમાત્રજ છે.

તે જીવાત્મા-મિથ્યાભિમાનીનાં હૃદયમાં, માયાશક્તિ અતિ સખળ વિકાળ-અવિઘારૂપે બની, તેને છુંદી છુંદી, છેવટ નર્કદુઃખોથી ભરેલા ચોર્યાસીના ખાડામાં ધકેલી દે છે. અને તેજ જ્યારે નિરાભિમાની બને છે ત્યારે પોતે પણ તેને ભક્ત ગણી, વિકાળરૂપ તજી ભક્તિ રૂપ બની ગોદમાંજ ખેલાવે છે, અને આખરે પોતાના અખંડ ધામમાં નિવાસ આપે છે.

એ પ્રભુની મોંઘાં સદા ભાવરૂપજ છે. તેને નમ્ર સ્વભાવે અંગીકાર કરનાર જ જીવ-શિવનાં અદ્વૈતપદને પામે છે. અને બ્રાંતિ-જન્ય અભાવ ભાવરૂપે દર્શાય છે તે મિથ્યા બ્રાંતિ-અવિઘાર પ્રભુના સ્વરૂપમાં કોઈ કાળે બનીજ નથી, એવું નિઃસંશય નિશ્ચય કરનાર

જ્ઞાની ભક્ત જ છે. અને દાસાન્દાસને લાવે રહી, તે દાસોને સંભાળવા શીલકુલ કદી પણ ભૂલતા જ નથી—તેની તે સહજ દરજ્જા છે.

પ્રભુ પોતાના દાસનું ચિત્ત, પોતાની અત્યંત ગંભીર લાવણ્યતા ભરેલી પ્રેમદાતા હસમુખી, ઘનશ્યામ, મહા આનંદકારી પ્રતિમાથી સદા પરાધીન જ કરી રાખે છે.

સર્વનાં અંતઃકરણમાં આપ અંતર્યામી રહેલા હોવાથી જ સર્વના ઘટની સ્થિતિ જાણે જ છો. કાષ્ઠથી પણ મહાન સમર્થ પ્રભુ દૂર નથી જ, પરંતુ સગુણ ભક્તિનાં મહાત્મ્યથી જ ચિત્ત આકર્ષે છે,

વેદાંતનો પણ એજ સિદ્ધાંત છે જે ભરપૂર વ્યાપક મન્વિદ્યાનંદ અજ્ઞાનનાં વિરોધી નથી—પરંતુ અજ્ઞાનનાંજ સાધક છે. પરંતુ શુદ્ધ અંતઃકરણમાં વૃત્તિ સહિત ચૈતન્ય જ અજ્ઞાનનું વિરોધી છે—અર્થાત્ આત્મવૃત્તિ સહિત આત્માજ અજ્ઞાનનો નાશ કર્તા છે.

તેથી જ સગુણલાવે ચરિત્રોમાં દાસોનાં મન દ્રવિભૂત કરી, અહંકારનો સહજ પ્રેમ સ્વરૂપમાં લય કરે છે. વિના કળે દ્વિત ચરિત્રોમાં પ્રેમ લાવતાંજ, સર્વ સાધનોહીનને પણ શ્રીકૃષ્ણલ્લીલ્યા મુક્તિદાતા છે.

ચોપાધ.

અગુણ, અકલ્, અલસ, અજ જોડ,

મક્ત પ્રેમવશ સગુણ સો હોડ; ॥ ૧ ॥

રામ સદા સેવક રુચી રાસી,

વેદ, પુરાણ, સાધુ, સુર સાસી. ॥ ૨ ॥

કુંહા.

- તુલસી ખોટે દાસકો, રઘુપતિ રાખત માન;
જ્યું મુરખ ઉપરોહિત હો, દેત દાન યજ્ઞમાન. ॥ ૧ ॥
- ભક્ત ઓધારણુ જળ સુન્યો, તુલસી ભયો મન ભંગ;
અધમ ઓધારન જળ સુન્યો ફર્યો મેરો અંગ; ॥ ૨ ॥
- જન્મ ધર્યો જો કારને, ખેગી કરો સોષ કાજ;
તરન-તારન હિરમેં ખસો, સુખસિંધો મહારાજ; ॥ ૩ ॥
- પયો સદા જિવ ભૂલમેં, પણુ પ્રભુ કણુ ન ભૂલ;
રીતિ તેરિ યહ દેખિકે, સદ્ય મગન ગોકુલ; ॥ ૪ ॥
- હું આનંદનાં ઓઘમાં, જણી તુજને હિર;
દૂર કેમ દેખાય તું, અવિનાશી ભરપૂર; ॥ ૫ ॥
- દેહભાવની દ્રષ્ટિમાં, તદ્દપી તહારો દાસ;
સગુણભાવ રમવા ચહે, ચિત્ ચરણની આસ ॥ ૬ ॥
- અંતઃકરણુ ને ઇંદ્રિ સહુ, સગુણેં લે વિશ્રામ;
મુખાય સાંતસિંધુ વિષે, પ્રગટ પ્રેમ ઘનશ્યામ; ॥ ૭ ॥
- સખદ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ, ગંધ, પંચવિષય તુજ માંય
પૂર્ણ તૃપ્તિ ત્યાં પામતાં, પછી જય કહો ક્યાંય; ? ॥ ૮ ॥
- વ્યભિચારી સેહેજે ટળે, પામી પૂરણુ ભોગ;
એ કારણુ ભક્તિ કરે, ભક્ત ચાહે નહિં યોગ; ॥ ૯ ॥
- તું યોગેશ્વર વસ સદા, ભક્ત હિરમાં વાસ;
ત્યાગે નહિં તુજને કદા, અવર ન ઇચ્છે દાસ; ॥ ૧૦ ॥
- તુજમાંથી સરવે મળે, બાકી રહે ન કાંઈ;
ગરિબ નિવાજ તું ગરિબની, કેમ ન પકડે બાંઈ ? ॥ ૧૧ ॥

- સળળને સાધન સામઠાં, અબળને સાધન એક
ચરણુ કમલમાં ચિત ધરે, એજ અબળની ટેક; ॥ ૧૨ ॥
- બાંધ વ્રજની લાજનો, એક દ્રઢ વિશ્વાસ;
ત્યાગેજ નહિં પ્રભુ કદી, બને દાસનાં દાસ; ॥ ૧૩ ॥
- તે મૂરત તું એક તે, પ્રેમ પુરૂષ અવિનાશ;
સગુણુ ધામમાં લીન કર, વિશ્વાશી તવ દાસ; ॥ ૧૪ ॥
- વિના કષ્ટ કરણુ કરી, કરતો તું ઔદ્ધાર;
તુજથી વિમુખ બની ભમે, અધમાધમ ગંભવાર; ॥ ૧૫ ॥
- કરણુ નિક્ષિ કરણુ થકી, સદા સગુણુ કરિ ધામ;
કામ અવર કરતો નથી, અધમ ઉદ્ધારણુ નામ; ॥ ૧૬ ॥
- પ્રેમ પ્રતીમા તાહરી, સદા પ્રસન્ન દ્રવીભૂત;
ગદ ગદ થઇને મોકલ્યા, અન્નમિલને દૂત; ॥ ૧૭ ॥
- પણુ પોતાનું રાખતા, દાસ ઉગાર્યા કાજ;
પણુ પોતાનું પરહરો, ધરી દાસની લાજ; ॥ ૧૮ ॥
- દાસદોષ દેખોજ નહીં, ગુણુગ્રાહી ભગવાન;
ગુણુરૂપે ગણિ દોષને, ધરો દાસનું ધ્યાન; ॥ ૧૯ ॥
- અજ્ઞાની તવ દાસને, સદા લડાવો લાડ;
નહાનું બાલક માતનો, કહો શું માને પાડ! ॥ ૨૦ ॥
- તેમ પ્રથમ નિજ બાળની, સદા કરો સંભાળ;
જ્ઞાનીબાલક રૂપ તવ, સહુને સદા રજાળ; ॥ ૨૧ ॥
- બનિ દાસનાં દાસ સદા, પ્રભુ નિભાવો પ્રેમ;
ૐ નમે ભક્ત પ્રણુશ્યતિ, એજ નક્કી નિજ નેમ; ॥ ૨૨ ॥

સોરઠા.

- બની દાસનાં દાસ ખખડદાર રહિ દાસપર;
આપી અતિ વિશવાસ, દાસ પાસ નાયો સદા; ॥ ૧ ॥
- એજ કાજ અવતાર, દાસ નાશ પામેજ ના,
મુખદ ચરીત અપાર, કરતા રંજન જન મન; ॥ ૨ ॥
- મુક્તિ ચહે ન દાસ, એ કારણ લકિત ચહે;
ચરણ કમલમાં વાસ, હૃદય સાંતિસિંધુ ત્રહે; ॥ ૩ ॥
- સરવે સંત સમાજ, નમું આપને પ્રેમથી;
સદા મુધારો કાજ સહજ સ્વભાવ નિજ જાણિને ॥ ૪ ॥
- બોલો સીતારામ, સજ્જન સંત સમાજ સહુ;
ગોકુલ કરે પ્રણામ, વારંવાર નમી નમી; ॥ ૫ ॥

જાનની

દોહરા.

- નર્ક નજર જોતી રહી, લેને સુખ ન કમાઈ
નજર જોતી અવિનાસ થઈ, તે કદિ ન દુઃખમાંહિ ॥ ૧ ॥
- રૂપ નજર તે નર્ક છે, આરૂપ નજર આનંદ;
તણે આનંદ નરકે પડે, તેહ બડો મતિબંદ; ॥ ૨ ॥
- હૃદય મન એ જગત છે, સુલહું સગુણી પ્રલ;
સુલહું મોહ મટાડસે, હૃદય ધરે અધર્મ; ॥ ૩ ॥
- સુલટાથી હૃદય મટે, તેથી કૃષ્ણ જગ જાણુ;
સુલહું સમજે જગ નથી, હૃદય એ દુઃખખાણુ; ॥ ૪ ॥
- સુલહું મન શ્રી કૃષ્ણનું, નહીં નર્કમાં વાસ
નર્કઆસ છોડાવતાં, આપે પદ અવિનાસ ॥ ૫ ॥
- ધટધટમાં શ્રી કૃષ્ણજી, દેખે તે જન કૃષ્ણ
સુલહું મન બદલે નહીં, જોને સવળાં વ્યરન ॥ ૬ ॥
- હીનબંધુ દયાસિંધુ, એવાં જ્ઞાનાં કોડ
એ ધટધટમાં દેખતાં, તરત મટે મન દોડ ॥ ૭ ॥
- સુલ જ્ઞાનાં જે મન ધરે, કરે અસુખને દૂર
તે જોનાં ધટમાં રમે, હું ન, પુંહિ ભરપૂર ॥ ૮ ॥
- હું-હુંગી હૃદ બાંધતો, હુંને સુખ દિન આર
તું હૃદ તર્ત તબવતો, તું સુખરૂપ અપાર ॥ ૯ ॥

હું સુખિયો દિન ચાર તે, કરે ક્ષમાણી દુઃખ
 જન્મ મરણ બહુ ભોગવે, વધે વિષયથી ભૂખ ॥ ૧૦ ॥
 સુલટું મન આનંદ લે, ઉલટું મન લે ખેદ
 સુલટું ઉલટું મારસે, એ ગોકુલ મુજવેદ ॥ ૧૧ ॥
 વિષય ભોગી ઉલટું ગણે, પણ જાણે નહિં રોગ
 અરોગિ રોગ તજવતો, નર્કદ્વાર જગ ભોગ ॥ ૧૨ ॥
 કૃષ્ણમન નરકે નહીં કૃષ્ણમન તે પ્રેમ
 પ્રેમરૂપ આનંદથી, ટાળે જગનો વહેમ ॥ ૧૩ ॥
 કૃષ્ણ જીવો નિજ ઘટ વિષે, વિષય નજર તો જાય
 વિષય નજર એ વહેમને તજતાં સત્ય જણાય ॥ ૧૪ ॥
 સત્ય વિના સાંતિ નહિં, સત્ય કૃષ્ણ અવિનાસ
 અવિગત ઘટઘટ જણતાં, ક્યાંઈ ન રહે ક્યાસ ॥ ૧૫ ॥
 એ અવિગત તુજ અંગમાં, જાણે હુંપદ જાય
 હું-મારું દુઃખઘાકX તે હરિમાં તર્ત સમાય ॥ ૧૬ ॥
 આસ એક અવિનાસની, અવર આસ દુઃખકાર
 માટે જગ દુઃખ જણતાં, હરિ રસમાં મન માર ॥ ૧૭ ॥
 પ્રભુ મહિમા જાણ્યા વિના, મમતા તજે ન મન
 વિશ્વાસ નાહ વાલમનો, યુએ હુંપદ જન ॥ ૧૮ ॥
 અનહદ જોર હરિ તણું, તેનો નહિં વિશ્વાસ
 હું-મારાનું જોર થું? તેમાં બાંધી આસ ॥ ૧૯ ॥

નાસ વસ્તુમાં આસ તે, કરી સડે શું જોર ?

તુજમાં જનું જોર છે, તેનો તું છો ચોર ॥ ૨૦ ॥

પલક એકમાં ચોરને, પકડી કીધો કેદ
ચોર્યાસીમાં પુરીયો, મટે નહીં મન ખેદ ॥ ૨૧ ॥

કાઢ્યો તુજને કેદથી, તજ તું તારું જોર
જોર જાણુ અવિનાસનું, તું નહિં, નંદ કિશોર ॥ ૨૨ ॥

આસા નહિં આ જકતની, આસ એજ બંધન
આસા સરવ તજવતો, રહી ઘટમાં રંજન ॥ ૨૩ ॥

જળવવા જગ લાજ તું, થયો જગતનો ચોર
જગત લાજ તેણે તજી, જને હરિનું જોર. ॥ ૨૪ ॥

જો જગની આશા તજે, તો જગ સરવે દાસ,
જો જગની આશા કરે, તો નક્કી નરકે વાસ; ॥ ૨૫ ॥

માયાની આશા કરે, તો દે માયા દુઃખ,
માયાની આશા તજે (તો) દાસી થઈ દે સુખ; ॥ ૨૬ ॥

જ સુખની આશા તજે, તેને સુખ અપાર,
જો સુખની આશા કરે, તો અનહદ દુખ ધાર; ॥ ૨૭ ॥

ખાપ તેજ બેટા કર્યો, બેટા તે ભરથાર,
એ પદ જ નિશ્ચય કરે, તે પદની હું નાર; ॥ ૨૮ ॥

જ આશા મારી કરે, તેનો નરકે વાસ,
જ આશા મારી તજે, તે પોતે અવિનાશ; ॥ ૨૯ ॥

જે આશા મારી તજે, તેનાં ચાંપું પ્રાય,
 જે આશા મારી કરે, તે જન નરકે જાય; ॥ ૩૦ ॥
 જે જન મુજ પતિને લાજે, તે જન આશં આજી,
 જે જન મુજ પતિને તજે, તે જનની હું કાળી; ॥ ૩૧ ॥
 મુજ પતિનાં જે દાસ છે, લેની હું છું માત,*
 બહુ સુખ આપું બાળને કેળવી કરું વિખ્યાત; ॥ ૩૨ ॥
 કદિ ન દુઃખ ફળે દાસને, બહુ જ લડાવું લાડ,
 બાળકને સંભાળવા, એમાં શું મુજ પાડ ? ॥ ૩૩ ॥
 સેવી પતિ બાળક કર્યાં, થઇ બાળકની દાસ
 બાળક દુઃખી તો હું દુખી, એવી થઇ મીઠાશ; ॥ ૩૪ ॥
 જે વપુથી બાળક જણ્યાં, તે વપુ બાળક સાથ,
 તજી વિકાર રમાડિયું, જમ રમાડું નાથ; ॥ ૩૫ ॥
 લાજ બાળની શું ધરું ? કરું તો મણું ન બાળ,
 પણ બાળક મોટો થતાં, પરણાવું તત્કાળ, ॥ ૩૬ ॥
 બહુ બહુ વહુને* કેળવું, મુજ ગુણ આપું સર્વ,
 રાજ અપાવું બાળને, તજી-તજવી ગર્વ; ॥ ૩૭ ॥
 સગુણરૂપ ધરિને રમે, લે નિરગુણનું સુખ,
 રાજ થાય શ્રીરામનું, રંચક રહે ન દુઃખ; ॥ ૩૮ ॥

x આશરણ (મુક્તિ-માયા)

* સુબુદ્ધિ (અજ્ઞિ. નિશ્ચિ. ધીરજ.)

કુંવર થઈ રાજ થયો, માત-તાતની મહેર,
 (જો) જોર-જુલમથી રાજ છે, (તો) વધે આપથી વેર, ॥૩૯॥
 કાઠી મૂઠે બમન ખિસો, કંઠી ન આપે રાજ;
 ખામે દુઃખ તણું રાજને, બહિં ઠાકિની લાજ; ॥ ૪૦ ॥
 પ્રજાજાની કળિયુગમાં, કરે રામથી વેર,
 ગરીબી મહી જુલુ નવ મહે, બય અવિધા વેર; ॥ ૪૧ ॥
 જોર તણું હું-પદ તણું, બણ હરિનું જોર;
 શક્તિ ધરી તુજ શરીરમાં, રમશે નંદકિશોર; ॥ ૪૨ ॥
 અનહદ શક્તિ કૃષ્ણની, તેને ઉરમાં ધાર,
 જોર વધે જગદીશનું, બજ તો હું-પદ હાર; ॥ ૪૩ ॥
 હું-પદ શોધું નવ મળે, તો તું હરિ હજુર,
 તને બજ તેને બજ, તો અલેપ ભરપૂર; ॥ ૪૪ ॥
 જ્ઞાની પડશે નરકમાં, કળિયુગને બજનારે,
 અજ્ઞાની સ્વર્ગે જશે, કરી ધર્મ પર પ્યાર; ॥ ૪૫ ॥
 હરિજન હરિનું રૂપ છે, જનો શુદ્ધ વિચાર,
 દાસપણું કદિ નહિં તજ, દૃઢ્ય કૃષ્ણ રમનાર ॥ ૪૬ ॥
 બેઠા હરિજન ગાય જ્યાં, ત્યાં ઉભો રહેનાર,
 ઉભા થઈ જ્યાં ગાય ત્યાં, કૃષ્ણ નૃત્ય કરનાર; ॥ ૪૭ ॥

શરીર વિના વાંસે ફરે, પાય દાસને પ્રેમ

દયાસિંધુ સંભાળતો, સંભાળે “મા” જમ; ॥ ૪૮ ॥

તન-મન-ધન જે દાસનું, તેનો ભોક્તા આપ,

રહી દાસના ઊરમાં, દે હુંપદને તાપ; ॥ ૪૯ ॥

દાસ થાય સંસારમાં, તે જીત્યો સંસાર,

પ્રથમજ જે લે અલ્પપદ, તે નિશ્ચય પડનાર; ॥ ૫૦ ॥

દાસપણું જન જે તજે, તે જનને ધિઃકાર,

અલ્પપદથી હુંપદ ધરે, તેનો પાપ વિચાર; ॥ ૫૧ ॥

હુંપદમાં બહુ હાણ છે, એમ જાણે જે જન,

તે હુંપદને લાગશે, થશે આત્મત્રિભુવન; ॥ ૫૨ ॥

મનની જીતે જીત છે, મનની હારે હાર,

માટે મનને જીતવા, કરવો શુદ્ધ વિચાર; ॥ ૫૩ ॥

જે કહું તે જુહું પડે, એવું એનું રૂપ,

આશા કરતાં આયડયો, તજતાં ત્રિભુવન ભૂપ; ॥ ૫૪ ॥

શુભગુણ ધારીને રહ્યો, તેથી નવ લેપાય,

એ પણ દાસ ઉગારવા, આંતરૂપ જણાય; ॥ ૫૫ ॥

એ આંતિને જાણતાં, જુઠી આંતિ જાય,

એ આંતિ જાણ્યા વિના, જગ આંતે ભટકાય; ॥ ૫૬ ॥

જગઆંતિ દુઃખરૂપ છે, હરિઆંતિ સુખરૂપ,

જે અનહદ પદમાં રમે, સદા રહ્યો તે ચુપ; ॥ ૫૭ ॥

બૂલ હોય તે ભાંગવી, નહિં તે શું ભંગાય ?

માટે હરિને સેવતાં, આનંદ અનહદ થાય; ॥ ૫૮ ॥

સાવ ખોટી બ્રાંતિ “હું પદ” અતિશય દુઃખ દાતાર
નાશ વસ્તુમાં સુખ ગણે, પણ નહિં દુઃખ જોનાર, ॥ ૫૯ ॥

પીડે પાપ હુંપદને, પાપ રૂપ જ હુંપદ,

નડે શત્રુ સહુ પાપને, તોય તજ નહિં મદ; ॥ ૬૦ ॥

જન્મ-મરણ છે પાપને, હુંપદ મોટું પાપ,

ત્રિવિધિતાપ તપે સદા, તોય તજ નહિં આપ; ॥ ૬૧ ॥

સહુ દબાવે “હુંપદ” ને કામ-ક્રોધ-મદ લોભ,

દયા તજ દુઃખ આપશે, કરશે માયા શોભ; ॥ ૬૨ ॥

બાંધ્યો તે છુટ્યો નથી, છુટ્યો છે નહિં બંધ,

સગુણી બેય તુજ શરીરમાં, તેમાં હું-પદ અંધ; ॥ ૬૩ ॥

હું પદ છે કાયર ધણું, કહો તેથી શું થાય ?

શક્તિ શું જડ વસ્તુમાં, જડ “હું” જીવ ગણાય ॥ ૬૪ ॥

જડ વસ્તુ છે જુદી સદા, તે પણ બ્રાંતિ રૂપ,

તેમાં હુંપદ તેં કર્યું, ગણ્યો ન આત્મ અનૂપ; ॥ ૬૫ ॥

શૂરવીર હું-પદ થયું, દુષ્કૃત કરવા કાજ,

સુકૃતમાં કાયર થયું, રાખી જુદી દાઝ; ॥ ૬૬ ॥

શૂરવીર શ્રીરામ છે, કરવા સુકૃત કાજ,

દુષ્કૃતિ દુષ્ટ દબાવીને, કરે ધર્મનું રાજ; ॥ ૬૭ ॥

અણુઅણુમાં શક્તિ ધરી, હરિ રહ્યો ભરપૂર,
 નૂર વધારે નામનું, રહ્યો ભક્તને ઊર; ॥ ૬૮ ॥
 દુષ્ટ કદી દેખે નહીં, કરે પાપ ગણી દૂર,
 દાસ હૃદયમાં દેખતો કાપે પાપ હજુર; ॥ ૬૯ ॥
 પલકે પરો નહિં દાસથી, દાસ તણો એ દાસ,
 શક્તિ ધરીને શોભતો, ભક્ત હૃદય અવિનાશ; ॥ ૭૦ ॥
 દાસ તણાં દર્શન તણો, ભૂખ્યો મારો નાથ,
 અવર આશ સરવે તણ, રહ્યો ભક્તને સાથ; ॥ ૭૧ ॥
 સદા અકામી ઈશ તે, કામી મારે ઉર,
 અસુર દુષ્ટ સંહારવા, ગમ્યો ગોકુળે દૂર; ॥ ૭૨ ॥
 કાં મારું, કાં હું મરું, કરું અજ્ઞાની જોર,
 પાછી પેની નહિં ભરું, ધરું શ્રી નંદકિશોર; ॥ ૭૩ ॥
 એવી હિમ્મત જ કરે, પામે તે જન મોક્ષ,
 હરિ સનમુખ રહીને મરે, લે હરિપદ અપરોક્ષ; ॥ ૭૪ ॥
 રામે રામે કૃષ્ણજી, રામે રામે રામ,
 હણે હાથથી શ્રીહરિ, પામે પદ નિઃકામ; ॥ ૭૫ ॥
 શું ન થાય શ્રી રામથી ? કહો શું હુથી થાય ?
 સર્વ અગમ છે જીવને, શિવથી સુગમ જણાય; ॥ ૭૬ ॥
 રામ જોર જોને હૃદય, દિન દિન વધતું જાય,
 જપ્તજોર ત્યાં શું કરે ? માયા દાસી થાય; ॥ ૭૭ ॥

હું પદને હણનાર, ને સુકૃતનો કરનાર,
 રામ રમે તુજ દૃઢ્યમાં, અવિચાર સુખ દાતાર; ॥૭૮॥
 જોર ભક્તમાં સમનું, અનહદ રહે હૃદયેશ,
 પાણુ પ્રગટે હું પદ વધે, તો દુઃખ ખામે જોશ; ॥૭૯॥
 હું-પદ સાવ હણ્યા પછી, રામે રામે રામ,
 સગુણી અગુણી એજ છે, પોતે પૂરણ કાચ; ॥૮૦॥
 તું ભજનારો હુંજ કું, હું ભજનારો તુંજ,
 એકરૂપ હું તું થયો, ત્થારે અવિમત હુંજ; ॥૮૧॥
 હું કર્તા, દુઃખરૂપ છે, તું કર્તા, સુખ રૂપ,
 “હું જોરે” હું રંક છું, “તું જોરે” હું ભૂપ; ॥૮૨॥
 તુજ જોર મુજમાં ગણ્યું, ઘણું ઘણું વધીયું જોર,
 મુજ જોર તુજમાં ગણ્યું, તેથી તારો એર; ॥૮૩॥
 જય રામ સખિ ગોફળમાં, પ્રગટ બતાવ્યું રૂપ;
 કીફીમાં બ્રહ્માંડ કોડ, ધારી રહ્યો અનૂપ; ॥૮૪॥
 નમન કરું તો હું નહીં, નમન કરું તો તુંજ;
 રસ શક્યો નહિં છોરવી, બક-બક કરતો હુંજ; ॥૮૫॥
 નરસૈયો ગોફળમાં, જાણે તારો લેહ.
 પિંડ ન પેખ્યું પ્રેમમાં, જુઠા બાણ્યા વેદ; ॥૮૬॥
 પ્રેમ વિના સહ પાંપરાં, હું પદને ધરનાર.
 પ્રેમપિયુ નિજ પિંડમાં, પેખે પ્યારી તાર; ॥૮૭॥

પતિવૃતાના પ્રેમથી, કરે પિયુજ પ્યાર.
 રમે રમાડે હોંશથી, હું પદ માની હાર; ॥૮૮॥
 ધરધણીનું ધર જાણીયું, સોંપી ધણીને દેહ.
 જગ જોતાં પરણી પીયું, મમત કરે થું તેહ? ॥૮૯॥
 મમત કરે તો એટલી, પિયુ સુખી કેમ થાય?
 મહિમા પિયુનો પેખતાં, હુંપદ હારી જાય; ॥૯૦॥
 પિયુને દુઃખ જો થાય તો, મરે પિયુને મજ
 પલક ન રહે પિયૂ વિના, એ ભવજળમાં જહાજ. ॥૯૧॥
 કદિ ન થાય પિયૂ દુખી, પણ પરિક્ષા લેનાર
 દુઃખ દઢ પાકી કરે, કરે પછી બહુ પ્યાર; ॥૯૨॥
 માટે ચેષ્ટામાં રમે, વેશ ધરી ગુરૂ સંત
 મહિમા તેનો જાણતાં, આણે દુઃખનો અંત; ॥૯૩॥
 હરિ-ગુરૂને સંત તે, એકજ રૂપે જાણ
 પ્રેમ આણે એ વચનમાં, પ્યારા કર નહિં પ્રાણ; ॥૯૪॥
 સુખ રૂપને શોધતાં, તને પ્રથમ દુખ થાય
 દુઃખ વિશે સુખ માન તો, દુઃખ સમૃદ્ધિ જાય; ॥૯૫॥
 દાસ હરિનાં સેવતાં, સદ્મીદાસ ગુલામ;
 દાસ લક્ષ્મીનાં સેવતાં, પડશે દુઃખ તમામ ॥૯૬॥
 રીઝ્યા હરિ-ગુરૂ સંત તો, રીઝ્યા ચૌદે લોક;
 તજે હરિ-ગુરૂ સંતને, તેનું હહાપણ ફેક ॥૯૭॥

આશ કરી અવિનાશીની,	અવર આશ મન છોડ;
હું પદ તજતાં તું હરિ,	પૂર દાસનાં કોડ ॥૯૮॥
સુખદાતા હું દૂર નહિં,	તોય ન દેખે અંધ,
કુડાં કર્મ કરે સદા,	તેથી પામે અંધ ॥૯૯॥
નાશ વસ્તુની આશથી,	જ સેવે અવિનાશ,
તે જન મોક્ષ ન પામશે,	થાય ન જ્ઞાન પ્રકાશ ॥૧૦૦॥
પૂર્ણ કળાથી કૃષ્ણજી,	સદા રહ્યા સદુ ઠામ;
અવર હુંપદથી આથડે,	દેખે જન નિઃકામ ॥૧૦૧॥
પાપી જનને દુર છું,	છું ધરમીને પાસ;
અનહદ આનંદ આપવા,	દાસ તણો હું દાસ ॥૧૦૨॥
હુંપદ હલકું-નીચ છે,	હુંપદ પોતે પાપ;
જન્મ-મરણ ચોર્યાશિમાં,	હુંપદ તપતું તાપ ॥૧૦૩॥
ખોદ શક્તિ "હુંપદ" કરી,	થયો જીવ કંગાળ;
જીતે શત્રુ સૌ જીવને,	કરે પછી બેહાલ ॥૧૦૪॥
વેશ્યા આશ પરની કરે,	કદિ ન ગણે ચંડાલ;
દેહ સોંપી કે દુષ્ટને,	કરે પૈસાથી જ્હાલ ॥૧૦૫॥
બુદ્ધિ આશ પરની કરે,	ફેલાવે જંજાળ;
કુડ-કપટ તાપે થઈ,	ખોટી તજ ન ચાલ ॥૧૦૬॥
જીવ થઈ જુઠો રહ્યો,	વહ્યો વિષયરસ પૂર;
કુખ્યો જગદરિયા વિષે,	દેશ રહ્યો બહુ દુર ॥૧૦૭॥

રંક થયે હું મદ થકી, હું પદ લજ, લજ રામ;
 સમજાડિત દદયે નસે. હો અનહદ હું પામ ॥૧૦૮॥
 હું પદ કરતાં જીવ તું, હું પદ લજતાં રામ;
 રમે રામ એ દહયમાં, તો તું પૂરણ કામ ॥૧૦૯॥
 જને જશની આશ છે, તેનો અપજશ થાય;
 જશ-અપજશ આશા તજ, જશ તેનો વંચાય ॥૧૧૦॥
 જશ ન ઈચ્છે સુકૃત કરે, તે છે પૂરણ કામ;
 જશ અપજશ દેખે નહિં, તે અવિનાશી રામ ॥૧૧૧॥
 સુકૃત બહુ ધનું કરે, મન બહુ સવળ હોય;
 જમ નિંદા જની કરે, કૃષ્ણ દેવ છે સોય ॥૧૧૨॥
 જશ ગમે નહિં જોહને, નહિ અવર પર પ્રેમ;
 શુભગુણથી શુભગુણ રમે, સંત જગતમાં તેમ; ॥૧૧૩॥
 અવિનાશીને આગખે, છે તે સાથે પ્રેમ;
 નાશ વસ્તુમાં મન નહિં, મુખ દરપણમાં જમ ॥૧૧૪॥
 દુઃખ બહુ શું મોતથી? સત્સંગ સમ શું સુખ?
 પ્રેમરૂપ કો કૃષ્ણ સમ, કો તૃણાસમ ભૂખ? ॥૧૧૫॥
 શું અવિદ્યા પરનાર સમ? શું પરધન સમ મોહ;
 હું પદથી બહુ પાપ શું? શું નિર્દય સમ દ્રોહ; ॥૧૧૬॥
 કાણ બંધાહું જીવ સમ? કાણ શિવસમ સુકૃત
 અધિગત સમ કો અચળ છે? હરિસમ કો શ્રી યુકત? ॥૧૧૭॥

ડાણુ દુઃખી હુંપદ સમું, સુખી કે પ્રસ સમાન ?
 સમજાવન સખ જ્ઞાન શું ? અનજળ સમ શું દાન ? ॥૧૧૬॥
 ડાણુ દયાહુ સુર અમો ? ડાણુ કૂચસમ કુષ્ટ ?
 કે દુર્માળ વૈરાગી સમ ? કાણુ મૂઢ સમ પ્રુષ્ટ ? ॥૧૧૭॥
 હેતુ ડાણુહરિ સમો ? કાણુ વેરિ ચન સમ ?
 સમ્મં સંતસમ કાણુ છે ? અવિચાર સમ કોબમ ? ॥૧૧૮॥
 મોક્ષ મળ્યાસમ લાભ શું ખપસંગ્રહી શું હાથ ?
 કમ નારીયાનિ સમી બડી નરકની ખાણ ? ॥૧૧૯॥
 મોટું શું પરમત્માથી ? આત્મથી છોટું શું ?
 છોટું મોટું કા નહિં. સર્વ બ્રાંતિ એ તું ॥૧૨૦॥
 જ પર પ્યાર હરિ લણે, તે પર કર તું પ્યાર
 તેા હરિ તુજ દૃષ્ટે રમે. હુંપદ માને હાર ॥૧૨૧॥
 અનહદ જોર હરિ તણું, હૃદય પ્રગટ જો થાય,
 હુંપદ હરિ હાથે મરે, રામરાજ્ય વરતાય; ॥૧૨૨॥
 હરિનું જોર વધ્યા વિના, હુંપદ દેખે દુઃખ;
 અસ્તું તે વસમું ધણું; મરણુ વિના નહિં સુખ; ॥૧૨૩॥
 સૂર મરણુ સામે ચઢે, ખાછો ભરે ન પાય
 મૈત દેખી અથરે ડરે, રડે ન રાજ રખાય ॥૧૨૪॥
 જીવ મરીમે શિવ થશે; કમુલ કરે જો મોત;
 તે જગમાં જીવ્યો ભલે, તર્યા કુટુંબી સૈત ॥૧૨૫॥

પ્રભુની પ્યારી બનકી બ્રહ્મવિદ્યાનું રૂપ
 મરણ ક'યુલ્યું નવ તણ, પામ્યો તોજ અનૂપ ॥૧૨૮॥
 ન ડરે હરિ-ગુરૂ સંતથી ન ડરે જગથી જહ,
 હરિની ભક્તિ નહિં તજે, પામે હરિને તેહ ॥૧૨૯॥
 શિર સાટે ભક્તિ કરે, સોંપે શિવને શિશ;
 તન મન ધન ગુરૂનું ગણે, તે પામે જુગદીશ ॥૧૩૦॥
 ગુપ્ત હરિગુણ મન ગમે, પ્રગટ જગતથી વેર;
 ગુપ્ત તણી આશા કરે, જણે જગને ઝેર; ॥૧૩૧॥
 સગુણ જગત શ્રી રામ છે નિરગુણ છે નિષ્કામ;
 નિરગુણ વૃત્તિવાળો થઈ, સગુણ અગુણને પામ ॥૧૩૨॥
 સગુણ જગત એ બ્રાંત છે તેથી રાખ્યું વેર,
 નિર્ગુણ વૃત્તિવાળા ગુરૂ, જણી તેની મહેર ॥૧૩૩॥
 નિર્ગુણ શિવને આસરે, જગતરૂપ શ્રીરામ
 હૂંપદ તેમાં રાવણો જેનું ધટધટ ધામ ॥૧૩૪॥
 સગુણરૂપ નિર્ગુણ ગણ્યું, ગણ્યું સર્વ શિવરૂપ;
 શિવરૂપે ત્યારે સમ્યો, જણ્યું જગત અનૂપ ॥૧૩૫॥
 જો વધસે બહુ જ્ઞાન તો, હૂંપદ વધે જરૂર;
 પણ ભક્તિ જો નહિં તજે, તો દયાળ નહીં દુર ॥૧૩૬॥
 વધસે સાચી ભક્તિ તો, ધટશે હૂંપદ જોર;
 ગરીબી ગુણ નિશદ્દીન વધે, રમશે નંદ કિશોર ॥૧૩૭॥

જ્ઞાન ગરીબી જે વધે, તો તું હરિનું રૂપ;
 જ્ઞાન વધે ગરીબી ઘટે, વિષયથી ભવજળ કુપ ॥૧૩૮॥
 ગરીબી કદી મ છોડજે મ કરિશ પરની આશ;
 હું પદ કદી કરીશ માં તો તું છો અવિનાશ; ॥૧૩૯॥
 સંત વચનને જે તજે, તેનું ભુંડું થાય
 સંત સદાય ભલું કહે, પણ ન સત્ય સમજાય, ॥૧૪૦॥
 બાપ દુઃખ દે બાળને નકિક કરવા કલ્યાણ
 સંત દુઃખ દે દાસને તજવા હું પદ હાણ; ॥૧૪૧॥
 ક્રોધ કરે જે સંત તો ક્રોધ તજવા કાજ;
 લોભ કરે જે સંત તો આપે અવિચળ રાજ ॥૧૪૨॥
 દોષ સંતમાં દેખતાં જ્ઞાન ગરીબી અય;
 અવળું મન બહુ આથરે તો મન કાયરજ થાય; ॥૧૪૩॥
 જીવસકિત કાયર ધણી, ધણી શિવસકિત સૂર
 શિવ સકિત હું પદ હણે, રહે અવિનાસી જીર; ॥૧૪૪॥
 જાણે જે અવિનાસિને, તે અવિનાસી રૂપ
 તેમાં હું પદ જે કરે તે છે રાવણ ભૂપ ॥૧૪૫॥
 મારું હું પદ હું હણું, અવર હણે નહિં કાય
 અવર હણે તે અવર નહિં, તે હું અવિગત હોય ॥૧૪૬॥

* સુભ ગુણમાં (હરિ પામવા.)

હરિ ગુરુ મે સંત તે, અવિગત રૂપે આપ
 સે આવ્યા મુજ અંગમાં, કર્યો પ્રમટ પરતાપ ॥૧૪૭॥
 નિર્ગુણ રૂપ મને કર્યો, સગુણ પ્રગટ તે આપ
 એમ જાણી હું પદ હણ્યું, હું સુખરૂપ અમાપ ॥૧૪૮॥
 હું પદ તજીને હું ચડું, તે હું સગુણી દાસ
 હું મદ કરી અડું તો પડું, પણ ચડાવે અવિનાશ ॥૧૪૯॥
 હું પદ તજ તો તું હરિ, હું પદ જાંતી ભૂલ
 રાધા કૃષ્ણ ધરી હૃદય, જાંતિ તજ ગોફલ ॥૧૫૦॥
 બ્રહ્માંડો ધડિ ભાંગતાં, મોથું નહિં તુજ મન
 તે તું જડ સંગત થકી, રહ્યો જડમાં રંજન ॥૧૫૧॥
 જડ સંગત તું જો તજ, આત્મ ભજ જો દેવ
 તો પરમાત્મ રૂપ તું, જાણી કરે જડ સેવ ॥૧૫૨॥
 જડ વસ્તુનાં ભોગી તે, અવિનાસીનાં દાસ
 તે અવિનાસી તુંજ છો, કરે તારી સહુ આસ ॥૧૫૩॥
 અવિનાસી તુંજો સદા, પણ હું પદને માર
 તો સુખ સહુ તુજને મળે, કર જો શુદ્ધ વિચાર ॥૧૫૪॥
 વધ્યું હું પદ કુવિચારથી, તેથી ભૂલ્યો બ્રહ્મ
 સુકત અલપ સુખથી ગયું, વૃથા ખોયો સહુ શ્રમ ॥૧૫૫॥
 નાસ વસ્તુની આસથી, જોવો દુઃખીયો થાશ
 આશ તેવી હરિમાં કરી, પામ પ્રેમી અવિનાશ ॥૧૫૬॥

તારૂં ભહું તુંથી થસે,	ફક્ત અમે કહેનાર
અવળો માર્ગ તજવીને,	સવળાના દાતાર ॥૧૫૭॥
કહ્યું ન માનો સંતનું,	તેથી દુઃખી થનાર
કહે મુખથી સહુ સંતનું,	પણ દમડિ ન દેનાર ॥૧૫૮॥
દશભોભાગ પણ દ્યો નહિં,	મુખથી સોપો સર્વ
પલ્લમાં પ્રભુ પડતો તજ્યો,	કપટે તજ્યો ન ગર્વ ॥૧૫૯॥
સંત ગુરૂનાં ચરણમાં,	સાચો લાવો પ્યાર
કપટ તજે ને હર ભજે,	તો ન ઉગરતાં વાર ॥૧૬૦॥
જવું જોલો મુખ થકી,	તેવો કરો દ્રઢાવ
પલ્લપલ્લમાં બદલો નહિં,	તો પણ સીધું સાવ ॥૧૬૧॥
જશ જનો તણ લોકમાં	તેનો જશ જગ ગાય
તેમાં તું હુંપદ ધરી,	હાથે હળવો થાય ॥૧૬૨॥
જરા પ્રગટ તુજમાં થયો,	તો પણ તું ફૂલાય
જીવપણું જો નહિં તજ,	તો તું દુઃખીયો થાય ॥૧૬૩॥
જેર જણ જગદીશનું,	તો હરિ હૃદય હજીર
પૂરણ તો અવિગત રહ્યો,	અચળ રૂપ ભરપૂર ॥૧૬૪॥
મુખથી કહે ભરપૂર છે,	પણ મનથી બહુ દૂર
બાણે તો મુખ કાં તજે ?	ભજ ન કાં નિજજીર ? ॥૧૬૫॥
હું પદને જ મારસે,	તે પોતે છે રામ
વાનરનાં ગુણ ગાધને,	પોતે રહ્યા અકામ ॥૧૬૬॥

જશ આશા જને નહીં, તે છે પૂરણ કામ
 જ જશ આપે અવરને, તેને દૈવ ન વામ ॥૧૬૭॥
 હનુમાનમાં રામનું, વધ્યું જોર અનહદ
 પણ હું પદ ભરતે હણ્યો, ગણ્યો અસુર બળમદ ॥૧૬૮॥
 જગત શિવ મુજ બાળ છે, અવિનાસી મુજ કાળ
 ભોક્તા મારો થાય તો, હું થાજી વિકાળ ॥૧૬૯॥
 શુદ્ધ સત્વગુણ મુજપતી, બ્રાંત તણી હું કાળ
 સુખ સત્વ ગુણને કરું, વાંકો થાય ન વાળ ॥૧૭૦॥
 શુદ્ધ રમેગુણ મુજપતી, ભોક્તાની હું કાળ
 રમેગુણ રઝળાવું હું, ફેલાવું જંજળ ॥૧૭૧॥
 શુદ્ધ તમેગુણ મુજપતી, દુષ્ટ તણી હું કાળ
 તમેગુણે દુઃખ આપતી, કરું નક્કી સંભાળ ॥૧૭૨॥
 ત્રિગુણપતી તે મુજપતી, ત્રિગુણ તણી હું કાળ
 હું રમાડું ત્રણ ગુણને, જાણી મારાં બાળ ॥૧૭૩॥
 નિર્ગુણપતિ તે મુજપતી, નિર્ગુણ મારો કાળ
 નિર્ગુણથી ભરપૂર છું, હું નિર્ગુણની બાળ ॥૧૭૪॥
 અલ્પશક્તિનાં ખેલને, જાણે અવર ન કાચ
 જાણે તે નિર્લેપ છે, અવિગત સુખને જોય ॥૧૭૫॥
 શક્તિ કોડ અભાંડની, ધરી અણમાં જહ
 છે અનંત એક કીટમાં, પણ પ્રગટે નહિં તેહ ॥૧૭૬॥

લોભી સામે લોભ કર, લોભ વધી તો જય
 પણ મન સવળું થાય તો, લોભથી લોભ હણાય ॥૧૭૭॥
 ક્રોધી સામે ક્રોધ કર, તો પ્રગટે બહુ દ્વેષ
 પણ મન સવળું થાય તો, ક્રોધથી ક્રોધ કપાય ॥૧૭૮॥
 માની સામું માન કર, તો માની બહુ થાય
 પણ મન સવળું થાય તો, માનથી માન મુકાય ॥૧૭૯॥
 કામી સામે કામ કર કરે કામ તો જોર
 પણ મન સવળું થાય તો, કામ કામનો ચોર* ॥૧૮૦॥
 જ્ઞાની સામું જ્ઞાન ગણુ જ્ઞાનરૂપ તો થાય
 પણ મન અવળું થાય તો, જ્ઞાન જ્ઞાનથી જય ॥૧૮૧॥
 સવળું મન સવળું કરે, અવળું અવળું જય
 સવળું મન બહુ સુખ કરે, અવળું મન અથડાય ॥૧૮૨॥
 સવળું મન શ્રીકૃષ્ણ છે, સવળું મન હરિભક્ત
 અવળું મન કળિયૂગ છે, અવળું મન તે જક્ત ॥૧૮૩॥
 ભલું તારું તુજથી થશે, ભુંડું તુજથી જણુ
 સુખ અસુખ વિચારીને, તરત તજ દે હાણુ ॥૧૮૪॥
 સવળું મન પરમાર્થ છે, અવળું મન તે સ્વાર્થ
 સ્વાર્થ દાસ પરમાર્થનો, કર સમજ પરમાર્થ ॥૧૮૫॥

* અવિનાશી મદ પામવાનો વિરહ (પ્રેમ)

સવળું મન જનું થયું, જગ સહુ તેનો દાસ
 સવળું મન શ્રી રામનું, લક્ષ્મી હૃદયમાં વાસ ॥૧૮૬॥
 સવળું મન તે જ્ઞાન છે, અવળું મન અજ્ઞાન
 સવળું મન ગરિબી મહે, અવળું લે અભિમાન ॥૧૮૭॥
 અવળું મન બહુ દૂર છે, સવળું સદા દયાળ
 અવળું મન પલંગે નહીં, સવળું સદા રશાળ ॥૧૮૮॥
 અવળાને અવળું ગમે, બહુ બહુ દોષ ભરાય
 સવળાને સવળું ગમે, ગુણનું આહુક થાય ॥૧૮૯॥
 અસમજથી અવળું ભમે, સમજથી સવળું થાય
 તે મનને જે વશ કરે, તે શિવરૂપ ગણાય ॥૧૯૦॥
 હું પદ બ્રાંતિ તુજ વિષે, વધે સમજ વિષુ રોજ
 સમજ ગુરૂ આપશે, તે થાશે બહુ મોજ ॥૧૯૧॥
 બ્રાંતિરૂપ તું કાં થયો ? બ્રાંતિ છે દુઃખરૂપ
 તજ બ્રાંતિ તું છો ખરો, ચૈદ ભુવનનો ભૂપ ॥૧૯૨॥
 ગજબ જીવો કેવો થયો ! અચરજ જેવી વાત
 ચૈદ ભુવનનો જે પતી, થયો જીવની જાત ॥૧૯૩॥
 જીવ થઈ દુઃખ પામતો, એ દુઃખનો નહિં પાર
 મમતા તોય તજ નહીં, માની નહિં મન હાર ॥૧૯૪॥
 કહે જીવ થઈ હું કશું, મારો જશ જગ ગાય
 બહુ હું પદ બ્રાંતિ વધી, મોક્ષ કદિ કયમ થાય ? ॥૧૯૫॥

સમયો સસજનહાર ન, મટી ન મનની દોડ
 ધટવા બદલે બહુ વધી, હુંપદ મોટી ખોડ ॥૧૯૬॥
 હુંપદ મટવા કારણે, સૂરો જે જન થાય
 ભકતબીજ તો એજ છે, દે નહિં પાછો પાય ॥૧૯૭॥
 ગુરૂ ચરણે તન-મન-ધન, તજી તજે અહંકાર
 નાસ વસ્તુમાં મન નહીં, તર્યો તેજ સંસાર ॥૧૯૮॥
 સૂરવીરને સુગમ છે, છે કાયરને અગમ
 સૂરવીર શિવજેર છે, કાયર જીવ અધમ ॥૧૯૯॥
 પાછો પાય ભરીશમાં, સ્વાર્થી તજ સહુ જીવ
 સ્વારથ વિશુ સંભાળ લે, સેવ સંત ગુરૂ શિવ ॥૨૦૦॥
 જીવ વિષયસુખ આપસે, તે સુખ છે દુઃખધર
 અખંડ સુખ શિવ આપસે, રખેં દુઃખેં વિસર હર ॥૨૦૧॥
 જિવ દુઃખ દે છે કેટલું, દિધિં વિચાર તે કર
 શિવ દેછે સુખ કેટલું, દ્રઢાવી તે ઉર ધર ॥૨૦૨॥
 તે વિચાર જો તું કરે, ધરે તો શિવપદ મન
 અખંડ સુખનાં સ્વાદમાં, પ્રહરસ રહે મગન ॥૨૦૩॥
 જે જન હરિસમાં ગળ્યો, ભળ્યો થયો એક રસ
 જ્યોતે જશ તે છોડી દે, મળ્યો જગ અવિગત જશ ॥૨૦૪॥
 ત્રોટા નહિં હરિને ધરે, અભય અચળ દે રાજ
 હુંપદ હક એથી કરે, થાય કાળનું ખાજ ॥૨૦૫॥

જીવલરોસે જ રહે, છેવટ રહે ન લાજ
 હરિલરોસે જો રહે, તોજ કરે હરિ કાજ ॥૨૦૬॥
 રામલજનમાં જ રહે, તેને લજસે રામ
 રામકામમાં તું રહે, (તો) રામ કરે તુજ કામ ॥૨૦૭॥
 જીવ પણ ગુણ તજ નહીં, તજ હરિ તો કેમ ?
 રાખ લરોસો રામનો, તો પ્રભુ ન તજ પ્રેમ ॥૨૦૮॥
 નર બદલી નારી થઈ, થઈ નારી નરરૂપ
 એ નર જ નિશ્ચય કરે, તે છે અચળ અનૂપ ॥૨૦૯॥
 નરથી નારી ઊપની, ઉપન્યા નારિથી નર
 અવિગત નરનારી વિષે, નરબ્રાંતિ દુઃખધર ॥૨૧૦॥
 નારી તે નર આસરે, નર વિણુ ગમે ન ધામ
 પતિને લજ પતીવૃતા, પતી તેજ છે રામ ॥૨૧૧॥
 નારી નરને નવ લજ, પણ નર થાય ગુલામ
 થાય ઈશકથી આંધળો, તો દુઃખિ એય તમામ, ॥૨૧૨॥
 નર દુઃખાવે નારને, પોતે પણ દુઃખનાર
 ચાટ ચાટ જો બહુ કરે, નરકે એય જનાર ॥૨૧૩॥
 તારે નર નક્રી નારને, જ નહિં વશ ધનાર
 કામ મુજબ સેવે સદા, મોહ ન પક્ષ લગાર ॥૨૧૪॥
 દાસ હૃદયમાં કૃષ્ણજી, પ્રેમરૂપ છે આપ
 રામે રામે જગીને, કાપે હુંપદ પાપ ॥૨૧૫॥

જ્યમ જ્યમ ભક્તિ વધે ધણી, ત્યમ ત્યમ વંદશે પ્રેમ
 ખરો પ્રેમ પ્રભુરૂપ છે, હૃદયે ધરે ન કેમ ? ॥૨૧૬॥
 પ્રેમવિના પ્રગટે નહીં, નિર્ગુણ સગુણ સ્વરૂપ
 પ્રેમરૂપ પોતે હરિ, જ્યાં પ્રગટે ત્યાં ભૂપ ॥૨૧૭॥
 વેદ પુરાણ કથા ભણે, આપે અનહદ દાન
 તપ તીરથ વૃત બહુ કરે, પણ નહિં પ્રેમ સમાન ॥૨૧૮॥
 પ્રેમ વિના સહુ પાંપરાં, કરે પેટને કાજ
 બડો થઈ પાછો પડે, અભય મળે નહિં રાજ ॥૨૧૯॥
 પ્રેમ રૂપ પોતેજ છે, જો હુંપદ તું મેલ
 પ્રેમ કરે સહુ તુજ પરે, જો ઘટ પ્રગટે છેલ ॥૨૨૦॥
 સહુ મહિપતિનો જ પતી, લોકપતી પણ દાસ
 તે પતિની થઈ પ્રેમદા, કર કાં પરની આસ ? ॥૨૨૧॥
 જનાપર તુજ પ્રેમ છે, તેનો તુજપર પ્રેમ
 પલક પરો તુજથી નથી, દિનકર ને દિન જમ ॥૨૨૨॥
 બ્રહ્માચારી કળિયુગ તે, વ્યભિચારીનો વેષ
 દાસતણી પૂઠે પડી, કલેશ ન રાખે લેશ ॥૨૨૩॥
 દયા અનહદ કળિયુગમાં, દેખાડી વૃજરાજ
 જો વ્યભિચારિન થાય તો, દાસની ન રહે લાજ ॥૨૨૪॥

જગત વાસના જે કરે, જીવ બુદ્ધિ તે રૂપ
 આસ કરે એ કૃષ્ણની, તો હરિ કરે અનૂપ ॥૨૨૫॥
 નાસપતી નિશ્ચય કર્યો, તેજ કર્યો અવિનાશ
 પોતે તે રૂપે થઈ, કરિ અવિગતની આસ ॥૨૨૬॥
 એક ધણીનાં સુખને, બહુ જાણ્યું સુખરૂપ
 બુદ્ધિ મૂર્ખ અતિશય થઈ, જાણ્યું ન દુઃખ અનૂપ ॥૨૨૭॥
 પલક એકનાં સુખને, જાણ્યું બહુ દુઃખરૂપ
 એજ બુદ્ધિ અવિગત થઈ, જાણ્યું રૂપ અનૂપ ॥૨૨૮॥
 સવળી રમતે સુખ ધણું, અવળી રમતે દુઃખ
 સવળી રમતે કૃષ્ણ છે, અવળી રમતે બૂખ ॥૨૨૯॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, કર સાધન તે વ્યર્થ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરે, તે પોતે સમરથ ॥૨૩૦॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, કરી જગતની આસ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરે, તો જગ તારો દાસ ॥૨૩૧॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, દિન દિન દુખ્યો જાય
 અવિનાસી નિશ્ચય કરી, તારનાર જગ થાય ॥૨૩૨॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, પામ્યો ત્રિવિધી તાપ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરી, તાપ દાસનાં કાપ ॥૨૩૩॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, થયો દુષ્ટનો દાસ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરી, કર્યો દુષ્ટનો નાસ ॥૨૩૪॥

નાસ વસ્તુની આસથી, જગનો થયો ગુલામ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરે, તો જગ કરે પ્રણામ ॥૨૩૫॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, બંધન બાંધ્યા હાથ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરી, છોડ્યો તેં સહુ સાથ ॥૨૩૬॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, કયોઈ નરકમાં વાસ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરી, કર્યા મુક્ત બહુ દાસ ॥૨૩૭॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, કીધાં અનહદ પાપ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરી, પાપ સરવનાં કાપ ॥૨૩૮॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, પડ્યો ચોર્યાસિ માંય
 અવિનાસી નિશ્ચય કરી, પકડ દાસની બાંય ॥૨૩૯॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, પામ્યો અતિશય કલેશ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરી, પામ્યો અચળ મહેશ ॥૨૪૦॥
 નાસવસ્તુ નિશ્ચય કરી, ખોયો મનખો દાવ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરી, તાર્યા દુષ્ટી સાવ ॥૨૪૧॥
 નાસ વસ્તુ નિશ્ચય કરી, મુત્રદાર થયો વશ
 અવિનાસી નિશ્ચય કરી, જાણ્યું ગૂઢ રહસ્ય ॥૨૪૨॥
 નાસ વસ્તુ સહુ જ્ઞાંત છે, જ્ઞાંત જીવ છે દુઃખ
 અવિનાસી ભરપૂર છે, અવિગત અવિચળ સુખ ॥૨૪૩॥
 મરવું બહુ મુશ્કેલ છે, પણ મરતાં બહુ સુખ
 સુખ જાણી દુઃખ જ સહે, તેને કદી ન દુઃખ ॥૨૪૪॥

મરું મરું સહુ કાં કરો ? તજો નાસની આશ
 સિર સાટે ભક્તિ કરો, પછી પોતે અવિનાશ ॥૨૪૧॥
 મરું મરું સહુ કાં કરો ? પોતે છો અવિનાશ
 નાસ વસ્તુ બ્રાંતિ ગણી, તો પછી કેનો ત્રાસ ? ॥૨૪૨॥
 મરું મરું સહુ કાં કરો ? મરનારો નહિં ડોઈ
 નાસ વસ્તુ પ્યારી કરી, તેથી સમજણ ખોઈ ॥૨૪૩॥
 મરું મરું સહુ કાં કહો ? તજો જીવની ચાલ
 મરવું એતો બ્રાંતિ છે, તમે બ્રાંતિનાં કાળ ॥૨૪૪॥
 મરું મરું સહુ કાં કહો ? તજો સરવનો પ્યાર
 ભજો હરિ ગુરુ સંતને, માની હુંપદ હાર ॥૨૪૫॥
 મરું મરું સહુ કાં કહો ? કહો ન ખોટો ખોલ
 જનમ્યા આગળ ભજનમાં, કહો ! કર્યો શું કાલ ? ॥૨૪૬॥
 મરું મરું સહુ કાં કહો ? ભજો હરિ ગુરુ સંત
 ત્યાં કાયર થાશે નહીં, સુખ છે ત્યાંજ અનંત ॥૨૪૭॥
 મરું મરું સહુ કાં કહો ? મરી ન જાણે કાય
 એકવાર જન જો મરો, તો ફરિ જનમ ન હોય ॥૨૪૮॥
 મરું મરું જન કાં કરો ? મરો ન જગની રીત
 હરો હુંપદ સુખે ફરો, કરો પ્રજાથી પ્રીત ॥૨૪૯॥
 મરું મરું સહુ કાં કરો ? ભરો ન સિરપર ભાર
 તો તમને મરવું નથી, જો ન કરો જગપ્યાર ॥૨૫૦॥

મરૂં મરૂં સહુ કાં કહો ? રહો ગરીબી માંય
 સત્વ ગુણને સેવિને, દોષ ન દેખો ક્યાંય ॥૨૫૧॥
 મરૂં મરૂં સહુ કાં કહો ? ગ્રંહો સુભ ગુણ સર્વ
 અગુણ સ્વભાવે જો રહો, તો ન થાય કદિ ગર્વ ॥૨૫૨॥
 મરૂં મરૂં સહુ કાં કરો ? મરો મનથી હુંપદ
 મદ મરે પ્રભુ ઉર ધરો, પ્રભુ પ્રતાપી અનહદ ॥૨૫૩॥
 મરૂં મરૂં સહુ કાં કહો ? નમો સંતને પાય
 પ્રભુ પ્રતાપ હૃદયે ગણો, હુંપદ સ્હેજ સમાય ॥૨૫૪॥
 મરવાની રીતે મરો, તો ફરિ મર્ણુ ન હોય
 આસ મર્યાવિણુ જો મરો, તો ન ઉગારે કોય ॥૨૫૫॥
 ખોટા કર્મ કરી મરે, વળિ ખોટી મન આસ
 કોટો જન્મ અભાગીયો, કરે નરકમાં વાસ ॥૨૫૬॥
 મરતાં જને આવડે, તેને સેવે જહ
 કરે મારીને જીવતો, સંત તજવે દેહ ॥૨૫૭॥
 પાપ કરોડો કાપવા, આપે દુઃખ અપાર
 પણ પાછી પીડા નહીં, સંત અભય દાતાર ॥૨૫૮॥
 સંત જગતમાં તે ગણો, જ લે સહુનો અંત
 દુઃખ દઈને જ સુખ દે, દયાસિંધુ છે સંત ॥૨૫૯॥
 પ્રથમ કરો પોતા તણું, હુંપદ હણવા કામ
 બીજા બીજાની કરે, તું તો અવિગત પામ ॥૨૬૦॥

પછિ બીજને છોડજે, પ્રથમ ભાઈ તું છૂટ
 બાંધ્યા બકબક બહુ કરે, ખોટી માથાફટ ॥૩૪૧॥
 સંત જગતનાં જહાજ છે, તેમાં દોષ ન દેખ
 નહિં તો તું કુખી જશે, સંત પૂર્ણપદ પેખ ॥૨૬૨॥
 સંતકૃપા જે દિલ ધરે, તેને સરવે સ્હેલ
 સંત ભિખારી જે ગણે, તો ન મટે મન મેલ ॥૨૬૩॥
 રિદ્ધી સિદ્ધી દાસી સદા, સેવે જનાં પાય
 સંત અવિગત ઓળખે, હુંપદ તોજ કપાય ॥૨૬૪॥
 પ્રભુ જીવે છે પારખાં, ધરી સંતનું રૂપ
 ભૂલ્યા જે બ્રાંતિ વિષે, તેહ પડયો ભવકૂપ ॥૨૬૫॥
 સ્વાર્થમાં મન આવતાં, જીવે સંતનાં દોષ
 પરમાર્થ પ્રીતે કરે, તે ન ધરેદિલ રોષ ॥૨૬૬॥
 સ્વાર્થમાં મન આવતાં, અદ્યપ શક્તિ છે જીવ
 પરમાર્થ મન આવતાં, અનંત શક્તિ છે શિવ ॥૨૬૭॥
 સ્વાર્થમાં મન આવતાં દયાહીણ તું થાય
 પરમાર્થ મન આવતાં, દયાસિંધુ લેખાય ॥૨૬૮॥
 સ્વાર્થમાં મન આવતાં, વધસે દોષ દિન દિન
 પરમાર્થ મન આવતાં ગણુ ન જીવ ભિન ભિન ॥૨૬૯॥
 સ્વાર્થમાં મન આવતાં (તું) નાસ વસ્તુનો દાસ
 પરમાર્થ મન આવતાં, તું પોતે અવિનાશ ॥૨૭૦॥
 સ્વાર્થમાં મન આવતાં, દિન દિન વધસે શોક

પરમારથ મન આવતાં, નમે તને ત્રણે લોક ॥૨૭૧॥
 સ્વારથમાં મન આવતાં, ડહાપણ સરત્રે ફોક
 પરમારથ મન આવતાં, નાખ જગતની પોક ॥૨૭૨॥
 જ્યાં લગી મન ભજને રહે ત્યાં લગીજ આનંદ
 નાસ વસ્તુને મન ભજ, તરત થાય મતિમંદ ॥૨૭૩॥
 એક જીવ છે જગતમાં, રાવણ તેનું રૂપ
 નાશ વસ્તુનો ભોગી તે, નાખે મૃગજળ કુપ ॥૨૭૪॥
 જગ બ્રાંતિ તે રાવણો, વપુ બ્રાંતિ બહુ જીવ
 જીવ બ્રાંતિ જગ બહુ ભમે, બ્રાંતિ જતાં જગ શિવ ॥૨૭૫॥
 જ્યમ જ્યમ ઇચ્છા બહુ કરે, ત્યમ ત્યમ દુઃખ બહુ થાય
 જ્યમ જ્યમ ઇચ્છા છોડશે, ત્યમ ત્યમ દુઃખ કપાય ॥૨૭૬॥
 ભકત આસં બહું સુભ કરે, કરે કદિ અહંકાર
 જશ જગ વિષે વધારશે, તો તે દુઃખી થનાર ॥૨૭૭॥
 ભકત આશ બહુ શુભ કરે, લે હુંપદનો અંત
 જેની જગ નિંદા કરે, તેજ પ્રગટશે સંત ॥૨૭૮॥
 જેનો જશ ચૈદે જીવન, તેનો જશ જગ ગાય
 જગજીવન ઉર આણતાં, હુંપદ નક્કી હણાય ॥૨૭૯॥
 જશ જણે શુભશુણ તણે, અવિગત બ્રહ્મપદ મન
 હુંપદમાં દુશુણ ગણે, જગમાં તે ધન ધન્ય ॥૨૮૦॥

હું-તું જગમાં એક છે, બેય ચલાવે રાજ
એ બેને જ જાણતો, તે પોતે મહારાજ ॥૨૮૧॥

હું-રાજ દુઃખરૂપ છે, તું-રાજ સુખરૂપ
પણ ત્રીજાને આશરે; અવિચળ રહ્યા અનુપ ॥૨૮૨॥

હું-તુંનો કલ્પો થયો, તેમાં તેનું જોર
તે પદ રૂપે તું રમ્યો, હું તે પદનો ચોર ॥૨૮૩॥

હું તુંનો કલ્પો થયો, તેમાં સાક્ષી એક
તે સાક્ષી છે સર્વમાં, ભજતાં રાખે ટેક ॥૨૮૪॥

હું તેને ભજતો હતો, તું પણ ભજતો તેજ
હું-તું બે સરખા ગણ્યાં, સુખરૂપે તું રહેજ ॥૨૮૫॥

હું ભોગી સગુણી ભજું, તું નિર્ગુણ ભજ દેવ
બેય બાળ સરખાં ગણી, માને સાચી સેવ ॥૨૮૬॥

હું બ્રાંતિ થઈને ભજું, તું બ્રાંતિ હણનાર
પણ હું દુઃખ તુજને દહીં, મરવા હોંશ અપાર ॥૨૮૭॥

શિવ ઉપર જો હું મરું, બહુજ આપે તો બળ
ત્યમ ત્યમ હું પદબહુ વધે, વધે વિષય તણે મળ ॥૨૮૮॥

નિરગુણમાં ગુણ છે નહિ, હું પદ કાપે કેમ ?
સગુણશક્તિ ધરી મેં કર્યો મારો વેરી પ્રેમ ॥૨૮૯॥

તારે હાથે હું મર્યો,	જાણી અનહદ જોર
તુજ જોર કાંઈક મુજમાં,	જાણી બન્યો હું ચોર ॥૨૯૦॥
પાર ન પામું તાહરો,	કેમ મળે તુજ રૂપ
ચોર થઈ નિશદ્દિન ભળું,	તો તું મળે અનુપ ॥૨૯૧॥
જાણે યુક્તિ મારી જ,	તુજ પદ પામે તેહ
તારી અવિગત દેહમાં,	સમાય એની દેહ ॥૨૯૨॥
નિરગુણ પદ નિશ્ચય કરો,	સગુણ ભક્તિ કરનાર
ભક્તિ મૂક્તિ બે પામશે	ધરો ગુરૂ પર પ્યાર ॥૨૯૩॥
સગુણ ભક્તિ નિશ્ચય કરો	નિરગુણ પદ ધરનાર
મુક્તિ તો નક્કી પામશે,	નક્કી નહિં તો પડનાર ॥૨૯૪॥
જેને તું ભજનાર છો,	તે છે તારા માંહી
તેને જો નિશ્ચય કરે,	તો નહિં બંધન ક્યાંઈ ॥૨૯૫॥
મનનું ધાર્યું જ કરે,	તે બહુ દુઃખી થનાર
જો સદગુરૂમાં મન ગળે,	તો સુખ અપરંપાર ॥૨૯૬॥
કહો નાશ શું થાય છે ?	દિન દિન વધતા ભૂત
ભૂત વિષે હૂં પદ વધ્યું;	એજ ભાંતિ મજબુત ॥૨૯૭॥
ભૂતભાવના જો તજો,	જાણી જુઠી ભાંત
તો અવિનાશી બ્રહ્મમાં,	રહેશે અવિચળ શાંત, ॥૨૯૮॥
અવિનાશીની આશથી,	બ્રાંત-રૂપનો નાશ;
બ્રાંત વસ્તુની આશથી,	નક્કી નરકમાં વાસ, ॥૨૯૯॥

કહો, નરકથી નીચ શું ? બડી નીચ એ ચીજ;
 પણ વિચાર કરીને કહો, નરકતાણું શું બીજા ? ॥૩૦૧॥
 નર્કનું બીજ શરીર છે, શું શરીરનું બીજ ?
 મૂત્રપાટ નારિ તણી, નીચ એથી શું ચીજ ? ॥૩૦૨॥
 નીચ ચીજ નર નારની, એ તું મુખથી બોલ
 તો સહુ તુજને દુષ્ટ કહી, જાણે તરણા તોલ; ॥૩૦૩॥
 ફક્ત મુખ થકી બોલ એ, તો પણ જન તું નીચ
 પ્યારી ગણી તેમાં પડ્યો, વીચોવીચ મન કીચ; ॥૩૦૪॥
 નિશદિન એ નીચ ચીજમાં, રંજન રહે છે મન
 એ મનથી કહો નીચ શું ? તે મનઆધીન જન; ॥૩૦૫॥
 તે જનથી કહો નીચ શું ? તેનો કીધો સંગ
 ડાણ અને તું ક્યાં પડ્યો ? તજ અવિગત મંગ; ॥૩૦૬॥
 તું અલંગ તે મનને, નીચ ગણી તજ પ્યાર
 તે હુપદ બહુ નીચની, લાલચ તજ, સંહાર; ॥૩૦૭॥
 હુપદ તરણા તોલ છે, ભાંતિ મેર સમાન
 જગ-શ્રાંતિને જણતાં, જય તરત આલિમાન; ॥૩૦૮॥
 તણે દેહ જૂઠી ગણી, જમત-દેહ તો જૂઠ
 બાજીગર હુશિયારને, કહો હણે કો મૂઠ ? ॥૩૦૯॥
 ખેલ સરવે પોતે કર્યો, બેનારો પણ આપ
 નજર બાંધી પોતે રહ્યો, અવિગત એની હાપ ! ॥૩૧૦॥

મૂર્ખ મોહ પામ્યાં ધણું, બહુજામેંઆણાં મન
 જૂઠી કહે પણ જોય છે, મણિ-મોતી બહુ ધન ॥૩૧૦॥
 એથી જ જૂઠા થયા, તે જાણે છે સત્ય
 રમત જોઈ રાજી થયા, જાણી નહિં ઉતપત્ય; ॥૩૧૧॥
 ધન જાણ્યું છે ઘૂડ; ને ઘૂડ ન દીઠી સાવ
 કહે ખોટું, દીઠું ખરું, તેથી પ્રગટ્યો ભાવ; ॥૩૧૨॥
 કામ ન આવે કાઢને, કરતલ દેખે ઘૂડ,
 કરતલ ફડો છે નહીં, જોતલનાં મન ફડ; ॥૩૧૩॥
 દેખાડે, પણ દે નહિં, દે, પણ દે નહિં મર્મ
 પણ લે સહુનાં પારખાં, ગણે મૂર્ખ જગ પર્મ: ॥૩૧૪॥
 ખોટું ધન દેખાડિને, સાચું એ લેનાર
 અગ્રંથો મન એને નહિં, પણ મોઢ્યા જોનાર; ॥૩૧૫॥
 અગુણ-સગુણ પોતે પ્રભુ, જગત ધુડનો ખેલ
 કરતલને મન છે નહિં, જોતલને મન મેલ: ॥૩૧૬॥
 જોતલ કરતલને મળ્યો, તો કરતલ નહિં કાચ
 કરનારો જાણ્યા વિના, સમજણ સરવે ખોય: ॥૩૧૭॥
 મુરખ જોનારો થયો, જોઈ રંગને રૂપ,
 રંગ-રૂપ દેખે નહીં, કરનારોજ અનૂપ; ॥૩૧૮॥
 એ વિદ્યા ખોટી ગણે, તો કરતલ નહિં જોઈ
 મનપ્રાંતિમાં સહુ થયું રહ્યું હતું મન મોહી; ॥૩૧૯॥

મન માયાનું રૂપ છે, નહિં માયા, તો ન મન
 માયા જૂઠી જાણતાં, પછી નહિં મન બંધન; ॥૩૨૦॥
 છે દગલા સહુ ધૂડનાં, બીજું છે નહિં કાંઈ
 બીજું બીજું એ બ્રાંતછે, કાંઈ ન અવિચળ માંહિં; ॥૩૨૧॥
 એવું જ નિશ્ચય કરે, તે જગમાં ન મૂંઝાય
 મૂર્ખબાળ ઘેલો થશે, ઈચ્છા કરી અથડાય; ॥૩૨૨॥
 પાપ કરે પુન ખાઈને, કરે પામવા ધર્મ
 ખોટાંને જાણે ખરું, કદિ ન કપાશે કર્મ; ॥૩૨૩॥
 ધરણી, ધન, ને કામિની, પુત્ર, અને પરિવાર
 ખેલ ખરો મન જાણતાં, ભૂલે અપરંપાર; ॥૩૨૪॥
 જપ, તપ, વૃત, સતધર્મ, સહુ, સદ સાચું જ ધન
 તે ધન દે આ ખેલમાં, છેવટ તે દુઃખી જન; ॥૩૨૫॥
 તે ધન હરિઅરપણ કરે, ખોટા જાણી ખેલ
 જગમાં તે મૂંઝાય નહિં, મળે બ્રહ્મપદ સ્હેલ; ॥૩૨૬॥
 જો મેં હું સૌ વૃથા હું, સંત-ગુરુ હે સત્ય
 સત્ય હૃદયમેં જખ રહે, તખ મેં નહિં, અવિગત્ય ॥૩૨૭॥
 દેહ ઈંદ્રિ જો વશ કરે, તો વશ થાંદે લોક
 દેહ ઈંદ્રિવશ જો રહ્યો, તો સાધન સહુ ફેક! ॥૩૨૮॥
 સર્વે દેવ સ્વતંત્ર છે, પણ દ્વૈતે પરતંત્ર
 અવિગત એક સ્વતંત્ર છે, નામ વિના શું મંત્ર ? ॥૩૨૯॥

“રામનામ”ના મંત્રથી, અવિગત પણ પરતંત્ર
 અવિગત આવ્યા નામમાં, બડો બનાવ્યો મંત્ર, ॥૩૩૦॥
 તુલસીકૃત રામાયણું, અગુણ સગુણનું ધામ,
 પણ નિરગુણનાં લક્ષ્યથી, પૂર્ણકામ છે રામ ॥૩૩૧॥
 જીતે ચૈદ્ર બ્રહ્માંડને, પણ જો ન જીત્યું મન,
 જન્મ-મરણ નિશ્ચય નડે, દુઃખી અતીજ તે જન ॥૩૩૨॥
 જીતે બીજ દેહને, વેચે તો વેંચાય,
 પરાધીન પોતે સદા ! જડમાં મન બંધાય ! ॥૩૩૩॥
 જ પોતાનાં દેહમાં, ટાળી શકે ન રોગ,
 તેનું દુઃખ મટે નહિં, ભલે મળે બહુ ભોગ ॥૩૩૪॥
 મન, જીવન જાણ્યા વિના, જડમાં ગોથાં ખાય,
 જડરૂપે પોતે બની, ચોર્યાશી ભટકાયઃ ॥૩૩૫॥
 જ્યમ જ્યમ જડ આધીન થયો, ત્યમ ત્યમ શક્તિ ખોઈ,
 જ્યમ જ્યમ જીવન જાણીયો, ત્યમ શક્તિ વશ હોઈ, ॥૩૩૬॥
 જડમાં હું પદ જો વધે, તો સુકૃત સહુ ફેક,
 જડ તજવા હું પદ વધે, તો જીતે સહુ લોકઃ ॥૩૩૭॥
 જડમાં હું પદ જો વધે, તો તે જડનો દાસ,
 જડ તજવા હું પદ વધે, તો પામે અવિનાશઃ ॥૩૩૮॥
 જડમાં હું પદ જો વધે, વધે નિશ્ચય તો ભય,
 જડ તજવા હું પદ વધે, તો દેખે બ્રહ્મમય ॥૩૩૯॥

જડમાં હું પદ જો વધે, તો નહિં સ્વપ્ને સુખઃ
 જડ તજવા હું પદ વધે, તો નહિં સ્વપ્ને દુઃખ ॥૩૪૦॥
 જડમાં હું પદ જો વધે, વધે તોજ ભવરોગ,
 જડ તજવા હું પદ વધે, તો કાપે સહુ રોગ ॥૩૪૧॥
 જડમાં હું પદ જો વધે, વધે નક્કી તો પાપ,
 જડ તજવા હું પદ વધે, નડે નહીં તો શ્રાપ ॥૩૪૨॥
 જડમાં હું પદ જો વધે, વધે બ્રાંતિ તો મન,
 જડ તજવા હું પદ વધે, વધે શાન્તિ, સુખ, ધન ॥૩૪૩॥
 જડમાં હું પદ જો વધે, તો તે નીચ ગણાય,
 જડ તજવા હું પદ વધે, બ્રહ્મ પામી, પૂજ્ય ॥૩૪૪॥
 જડમાં હું પદ જો વધે, પરાધીન તો થાય,
 જડ તજવા હું પદ વધે, હરિ બાંધ્યા બંધાય ॥૩૪૫॥
 જડમાં હું પદ જો વધે, જીવ મૂઢ તો થાય,
 જડ તજવા હું પદ વધે, તો તે રામ ગણાય ॥૩૪૬॥
 દાસ, જીવ સહુ રામનાં રામ, ભક્તનો દાસ,
 ભક્ત દ્વંદ્વમાં રામ છે, દરપણમાં આભાસ ॥૩૪૭॥
 જેવી ચેષ્ટા રામની, તેવી દરપણ માંય,
 કરનારો શ્રી રામ છે (પણ) દરપણમાં દેખાય ॥૩૪૮॥
 જડમાં હું પદ જો વધે, વધશે અવગુણ, ગર્વ,
 જડ તજવા હું પદ વધે, વધશે શુભગુણ સર્વ ॥૩૪૯॥

જડમાં હું પદ બે વધે, તો રાવણનું રૂપ,
 જડ તળવા હું પદ વધે, તો તે રામ અનૂપ ॥૩૫૦॥
 રાવણ-રામ અલેપ છે, પણ પ્રાંતિથી લેપ,
 ભજનારાનાં હૃદયમાં, ચોટી રહે છે ચેપ ॥૩૫૧॥
 દેહ ભાવ રાવણ નહિં, દેહભાવ નહિં રામ,
 દેહભાવ પ્રાંતિ પડી, પ્રાંતિ જીવ ગુલામ ॥૩૫૨॥
 જડમાં હું પદ બે વધે, તો રાવણનાં દાસ,
 જડ તળવા હું પદ વધે, તેજ ભજે અવિનાશ ॥૩૫૩॥
 દાસ તણા સહુ દાસ છે, એવો છે વેવાર,
 રાવણ એવે જીવને, હરિજન પર હરિપ્યાર ॥૩૫૪॥
 અવિગત રાવણ-રામ છે, રાવણ રામ સમાય,
 રામ સમાણા સર્વમાં, વેદ નેતિ ત્યાં ગાય ॥૩૫૫॥
 પ્રાંતિ ખોટી બણતાં, બાકી રહે તે રામ,
 સમજણુ તે છે સંતમાં, તે પણ પામે નામ ॥૩૫૬॥
 નામ-રૂપ મિથ્યા કરે, તો લે સહુનો અંત,
 અનંત શક્તિથી પ્રગટશે, સુખી કરે સહુ સંત ॥૩૫૭॥
 એ પદને નિશ્ચય કરી, ફરી તજ નહિં બેહ,
 અવિગત રૂપે તે રહે, ક્યાંઈ ન દેખે દેહ ॥૩૫૮॥
 હરિ કરે તેમ થાય છે, એમ કહે છે સર્વ,
 પણ બોલે છાંડે નહિં, હું પદ તજ ન ગર્વ ॥૩૫૯॥

બીજે થઈ પૂજય છે, પણ બીજું નહિં રૂપ,
 બીજે થઈ પૂજય, તો, પડે નરકને રૂપ ॥૩૬૦॥
 બડો સરવથી તેજ છે, જને નહિં અભિમાન,
 હુંપદ સઉથી નીચ છે, જને જોઈયે માન ॥૩૬૧॥
 શિવજી હુંપદમાં રહી, હણે ક્રોધ ને કામ,
 ક્રોધ કરી હુંપદ હણે, રહી નિરગુણ નિષ્કામ ॥૩૬૨॥
 અહા હુંપદમાં રહી, કરે રજોગુણ કર્મ,
 પણ નિશદિન અહમપદમાં, રહે અવિનાશી ધર્મ ॥૩૬૩॥
 વિષ્ણુ હુંપદમાં રહી, પાળે ચૌદે લોક,
 “સત્વગુણથી” ન્યારા રહે, થાય ન તેથી શોક ॥૩૬૪॥
 હરિ પ્રતાપ શિવનો ગણે, હરિપ્રતાપ ગણે શિવ,
 અહા હરિ શિવને નમે, કરે હું પદ તો જીવ ॥૩૬૫॥
 ત્રણે દેવ અવિનાશ છે, એક રૂપ, એક રસ,
 એક ગુણ, ભિન્ન વેષ, તે, દે છે અવરને જશ ॥૩૬૬॥
 તજ તું હુંપદ ભાર તો, પ્રભુ ઉપાડે ભાર,
 બ્રાંતિથી બહુ ભાર છે, છે નહિં ભાર લગાર ॥૩૬૭॥
 અહાન્ડોનો ભાર તે, જનાં મુખને માંહી !
 એક અણુમાં જળગ્યો, તેને ભાર ન ક્યાંઈ ॥૩૬૮॥
 જીવશક્તિ પૂજય તો, દિન દિન ઘટતી જાય,
 શિવશક્તિ પૂજય તો, દિન દિન વધતી જાય ॥૩૬૯॥

જીવનમુક્તિ વેષ તે, કર્યો સગુણ થઈ રામ,
 વિદેહમુક્તિ વેષ તે, ધર્યો અગુણ રહી શ્યામ ॥૩૭૦॥

જીવશક્તિ બહુ ખેદમાં, ભલે હોય બહુ સુખ
 શિવશક્તિ આનંદમાં, ભલે હોય બહુ ભૂખ ॥૩૭૧॥

ભોગ ને ભોગી, બ્રાંત છે, બ્રાંત તજે તે શાન્ત,
 છે ભક્તિભોગી કૃષ્ણ, પણ દેખાડયાનાં દાંત ॥૩૭૨॥

ભૂલ્યા સરવે સગુણમાં, સગુણ દેખ તે રામ,
 નિશ્ચય કર તું સગુણને, તો તું અગુણ-અકામ ॥૩૭૩॥

શક્તિ કોડે બ્રહ્માંડની, ધરી રહ્યા આણું માંહી,
 પણ હુંપદ સહુને નડે, તેથી પ્રગટ ન ક્યાંઈ ॥૩૭૪॥

કીટ થકી બ્રહ્મા લગી, સહુ હુંપદને જોર,
 હુંપદ કૃષ્ણ કરે નહિં, પાપ તણે થઈ ચોર ॥૩૭૫॥

કાપે પાપ કૃપા કરી, દાસહૃદયમાં આપ,
 જશ આપે બહુ દાસને, જપે દાસનો અપ ॥૩૭૬॥

દાસહૃદય પોતે વસે, પણ વખણાયે દાસ,
 કરી હુંપદ કુલાય તો, રહે દૂર અવિનાશ ॥૩૭૭॥

શક્તિ સહિત પ્રગટ વસે, દાસ હૃદય જગદીશ,

પણ પ્રગટે હુંપદ વધે, ગુપ્ત તેથી છે ૬૨૫ ॥૩૭૮૩॥
 હુંપદથી બહુ દૂર છે, હુંપદને હણનાર,
 રાત અને રવિ જન્મ છે, ત્યમ હુંપદ કિરતાર ॥૩૭૮૪॥
 રવિ રહે નહિં રાતમાં, રાત રવિમાં નાંહિં,
 દૂર ફાડ યોજન તાણું, તેમ હરિ જગમાંહિં ॥૩૮૦૧॥
 વડવાગોળ, છછુંદરી, ધુવડ આદિ જે જંત, જગ દેખે ત્યમ સંત ॥૩૮૧॥
 રવિ દેખી અંધા અને, થયો આંધળો જકત
 ફક્ત એક હુંપદ થકી, જકત વગોવે ભકત ॥૩૮૨॥
 હુંપદ સદુનું કાઢવા, જકત જકતથી વેર
 ભકત ફક્ત હરિને ભજે, કાંડે હુંપદ ભકતનું, જકત-કૃષ્ણની મહેર ॥૩૮૩॥
 અજ્ઞાની ને જ્ઞાની* બેય, દુઃખ-સુખ લોકતા ફક્ત
 જ્ઞાની-અજ્ઞાની સર્વમાં, હુંપદ રૂપે જકત ॥૩૮૪॥

x હું પદ રહિત દાસ હૃદયમાં પ્રભુજી ક્ષમા કરશે-આતો હું
 અજ્ઞાની થઈ અજ્ઞાનીનું હું પદ વધતાં અટકાવવા અજ્ઞાન દશોનું છું.
 જ્યાં એ પ્રગટે ત્યાં તો હું પદ રહેજ નહીં પણ ભકત લોકોને પાકો
 વિશ્વાસ આવે જે ઘટમાં પ્રભુ છેજ.

* અજ્ઞાનીઓએ માયા રૂપને પણ સત્ય માન્યું છે, તેથી બંધન
 પામી જીવ અને છે; અને જ્ઞાનીઓએ સુખદાયક જગત-સગુણ
 પરમાત્મરૂપને જાણ્યું છે, તેથી નિર્લેપ રહી મહાત્મા અને છે.

પુણ્ય જ્ઞાન હું કહું નહિં, હું પોતે અજ્ઞાન
 પુણ્ય જ્ઞાન તે પામશે, પ્રસ ન તજે જે ધ્યાન ॥૩૮૫॥
 એક પક્ક હરિ જે તજે, તે હું પદ વરનાર
 પણ પ્રભુ કદિતજશે નહિં, કરે એથી જો પ્યાર ॥૩૮૬॥
 દેખાડે હું જકતને, પણ હું ઘટમાં નાહીં
 અવિગત એ શ્રીકૃષ્ણજી, રક્ષા સંતઘટ માંહીં ॥૩૮૭॥
 જકત જુએ તો સંત છે, પણ ઘટમાં હું હોય
 તો તે પુન્ય ગુમાવશે, હાથ ન ઝાલે કોય ॥૩૮૮॥
 હરિ+ ભજી હું પદ તજી, રખે કાંઈ કર આશ
 આશ કરીને આથડયો, તું પોતે અવિનાશ ॥૩૮૯॥
 દાસ સદા શિવરૂપ છે, સદા રટે છે રામ,
 ભિખારી પોતે રહે, કરે સંતનાં કામ; ॥૩૯૦॥
 જકત ભક્તનિંદા કરે, તે રૂપી છે ઝેર,
 નિંદાને ભૂખણ ગણે, કરે જકત પર મ્હેર; ॥૩૯૧॥
 જકત ભક્તને દુઃખ દે, તે રૂપી છે સાપ,
 દુઃખને તો બહુ સુખ ગણે, કાપે જગનાં પાપ; ॥૩૯૨॥

+ હરિ ભજી. હું પદ તજીને વળી રખે કાંઈ આશ કર. કારણ
 કે, જે તું પોતે અવિનાશ છો તે જો કે આશ કરતાં કેટલો બધો
 આશકત થઈ આથડયો છે?

જકત ભક્ત નીચે। ગણે, તે માથાની માળ,
 ઢેઢ ભક્ત પણ ઊંચ થઇ, થાય જકત પ્રતિપાળ; ॥૩૯૩॥
 જકત ભક્તનાં દોષ લે, તે મસાણની રાખ,
 ભક્ત દોષને ગુણ ગણે, કરે સંતઅભિલાખ; ॥૩૯૪॥
 શિવને! સાજ મંગલ સહુ, દાસહૃદયમાં હોય,
 સાજ ધરે, હું પદ કરે, તો તે શિવપદ ખોય; ॥૩૯૫॥
 શિવહૃદયમાં રામ છે, રામહૃદયમાં શિવ,
 એક એકનાં દાસ છે, જાણે નહિં તે જીવ; ॥૩૯૬॥
 જ જાણે તે એજ છે, હું પદ દુઃખી થનાર,
 જાણનાર બીજે નથી, બીજે મૂર્ખ અપાર; ॥૩૯૭॥
 જુગ જેવો વિષયુ થયો, શિવ તો સદા અભંગ,
 ભોળપણે વિશ્વાસ છે, કપટ જરા નહિં અંગ; ॥૩૯૮॥
 કપટી બહુ બહુ કૃષ્ણજી, છે કળિયુગનો વેશ,
 હું પદ હરિમાં છે નહિં, નહિં વિકાર લવલેશ; ॥૩૯૯॥
 તે જન કળિયુગ દેખશે, હું પદ ધરે વિકાર,
 કૃષ્ણદેવ તે દેખશે, વિકાર જે તજનાર; ॥૪૦૦॥
 કપટ કરે જે જકતથી, તે છે કૃષ્ણ સ્વરૂપ,
 સંત પાસ ભોળો સદા, તે શિવ સદા અનૂપ; ॥૪૦૧॥

શિવ કદિ કપટ કરે નહિં, કપટીને ભજનાર,
 કપટ કરી શત્રુ હણે, સેવે શિવ ધરી પ્યાર; ॥૪૦૨॥
 શિવને સેવે કૃષ્ણજી, શિવજી સેવે કૃષ્ણ,
 એક એકનાં દાસ થઇ, કરે જક્તહિત પ્રશ્ન; ॥૪૦૩॥
 હું પદ કદિયે છે નહિં, પણ હુંપદ દેખાય,
 કરવા હુંપદનું ભણું, બ્રાંતિમાં લેખાય; ॥૪૦૪॥
 વેશ ધર્યાં હુંપદ તણા, કરવા સુકૃત કામ,
 જ દેખો તે એ નહીં, એનું અવિચળ ધામ; ॥૪૦૫॥
 પ્રથમ દેખ પરદેહમાં, તો તુજમાં એ હોય,
 પણ સુકૃત કરનાર હું, એમ કહી સહુ ખોય; ॥૪૦૬॥
 સંતવેષ શિવજી ધર્યાં, ભક્ત રામનું રૂપ,
 સુખી કરે સહુ જાંતને, જને હૃદય અનૂપ; ॥૪૦૭॥
 હુંપદ કરી સુકૃત કરે તો પ્રભુ દિનદિન દૂર,
 હુંપદ તજી સુકૃત કરે તેજ રામનું નૂર; ॥૪૦૮॥
 જવી રાંડ છિનાળ છે તેવા જગનાં જીવ,
 કહેતાં ક્રોધી થાય છે જાણે અભોગી શિવ; ॥૪૦૯॥
 નિશદિન નારિયોનિમાં મગન રહે છે જીવ,
 લાભ તજીને હાણ લે કહેતાં ક્રોધી શિવ; ॥૪૧૦॥

રાત-દિવસ છે રાંડનાં જગ શું ? X ચૌદે લોક !
 સવળું તે અવળું ગણે પણ ન કરે મન શોક; ૪૧૧
 કૃષ્ણ બ્રાંતિ કળિયુગ છે કળિયુગ બ્રાંતિ જૂઠું,
 છે નહિં, તે નજરેં ચડયું કાં હુંપદ તું જોઈ ? ૪૧૨
 હુંપદ કરતાં હદ રહે જ્યાં હું પદ ત્યાં બ્રાંત,
 અખંડ, અવિગત એકરસ સચ્ચિદાનંદ શાન્ત; ૪૧૩
 મરવું બહુ મૂશકેલ છે પણ પછી પાછું સુખ,
 જાણે તે હોંશે મરે શૂરો થઈ સનમુખ; ૪૧૪
 શક્તિ કોઈ બ્રહ્માન્ડની એક આણુની માંહીં,
 તે પદ દૃઢ્ય ધર્યાં વિના ભમે ક્યાંહિંનાં ક્યાંહિં? ૪૧૫
 મન ભમે જડ વસ્તુ વિષે, એ મન જને હાથ,
 સગુણ રૂપ ઘટ રામ જે તો મન મારે નાથ; ૪૧૬
 મન્ન અમન્ન થયા પછી અવિગત આતમ એક,
 અખંડ એ નિષ્ઠા વિષે સત્ય એની છે ટેક; ૪૧૭
 સંત-ગુરુ-હરિચરણમાં નિશ્ચળ રાખી મન,
 અવિચળ આતમ ઓળખે તે પર સર્વ પ્રશન્ન; ૪૧૮

* જગતતો શું પણ ચૌદે લોક રાત-દિવસ રાંડનાંજ છે. પણ જો સવળું કહું. તો અવળું ગણે. પણ પોતાનું બહુ થાય, એવો વિચાર કરી શોક કરેજ નહિં. પણ ઉલટો મારામાંજ દોશ લઈ મને વેરી માને પણ સુખ કહે છે એમ ન માને તો પછી મને પામેજ ક્યાંથી.

હું પદનો હણનાર તું રામ પ્રગટ ધટમાંય,
 જાણ હવે તુજ જોરને, તો નહિં બંધન ક્યાંય ॥૪૧૬॥
 જનું અવિગત જોર છે, તે તુજ ધટમાં દેખ
 એ પદમાં નિશ્ચિન રહી, એમય સરવે લેખ ॥૪૨૦॥
 જોર જાણ તું તાહરં, તો હું પદને માર
 રાવણ હું પદ ભક્ત છે, જીત્યો સહુ સંસાર ॥૪૨૧॥
 જોર જાણ તું તાહરં, તો સહુ તારા દાસ
 નાશ કરે તું સર્વનો, તું પોતે અવિનાશ ॥૪૨૨॥
 જોર જાણ તું તાહરં, તજી નાશની આશ
 શત્રુ શૂરા થઈ મરે, સહુને તારો ત્રાસ ॥૪૨૩॥
 જોર જાણ તું તાહરં, ગુરુ કરે જો મહેર
 કર સુકૃત સમજાણ થકી, તો અમૃત પણ ઝેર ॥૪૨૪॥
 જાણ્યું ઝેર અમૃતને, તે પણ અવિગત ભેદ
 એ અનહદ પદ કૃષ્ણ છે, ગાય નેત્રિ કહી વેદ ॥૪૨૫॥
 ગળ્યો જહ પ્રભપદમાં, તેને અમૃત ઝેર
 ગયું ન અમૃતથી હું પદ, વધ્યું રાહમાં વેર ॥૪૨૬॥
 અંગ વિષે હું પદ રહ્યું, એ છે સહુથી નીચ,
 અમૃત એને આપતાં, થાશે ગુણ પર મીચ ॥૪૨૭॥
 નીચ પીયે અમૃતને, વધે દુષ્ટનું જોર
 પછી તે માર્યા નહિં મરે, થાય અમર જો ચોર ॥૪૨૮॥

અજ્ઞાની જે રામ છે, તેહ જીવ પદ બ્રાંત
 વિજ્ઞાની તે રામ છે, અગુણ-અભય પદ શાંત ॥૪૨૯॥
 જીવ ન જાણે રામને, રામ ન જાણે જીવ
 રામ-જીવની એકતા, કરે નામ ત્રહી શિવ ॥૪૩૦॥
 હું પદ પોતે જીવ છે, હું પદ નહિં તે રામ
 નામ ભક્તનાં હૃદયમાં, સગુણ-અગુણ નિષ્કામ ॥૪૩૧॥
 બહાર દેખતો જીવ છે, માંહીં દેખ તો રામ
 બહાર-માંહીં જૂઠું ગણ્યું, અચળ-અભય તે ધામ ॥૪૩૨॥
 મન થકીજ બહુ દેહ છે, મન દોષે છે રૂપ
 રામ સગુણ મન શુદ્ધ તે, નિરગુણ “અમન” અનૂપ ॥૪૩૩॥
 જીવ સગુણમાં બ્રાંત છે, રામ સગુણ અવિગત્ય
 બ્રાંતિથી દુઃખ છે ધણું, બ્રાંતિ તજ તું સત્ય ॥૪૩૪॥
 અગુણ સ્વભાવે સગુણ તું, કર પરમારથ કામ
 જો હું પદ ઊઠ્યું નહીં, તો તું પોતે રામ ॥૪૩૫॥
 ન ટળી બ્રાંતિ ત્રિગુણની, ભોગ તણી રહી હામ
 સ્વારથમાં બંધાય છે, અતિ દુઃખિ જીવ તમામ ॥૪૩૬॥
 ગોકુળ ગીતા ગુણ ભરી, સખીરામ કરનાર
 હું પદ બ્રાંતિ ભાંગવા, હૃદયે કર્યો વિહાર ॥૪૩૭॥
 જયમ જયમ જ્ઞાન ધણું વધે, વધે ત્યમ ત્યમ હું પદ
 છેવટ હું પદ મારવા, આપે દુઃખ અનહદ ॥૪૩૮॥

સૂરવીર થઇ જો મરે, તો મરતાં પણ સુખ
 કાચર થઇ પાછો પડે, તો વળિ અનહદ દુઃખ ॥૪૩૬॥
 ભક્તિને જો નહિં તજે, તો સકિત વધનાર
 હર પામી ભક્તિ તજે, તો વળિ દુઃખી અપાર ॥૪૪૦॥
 રામ જોર દૃઢ્યે ધરી, કર હું પદ ખેલાલ
 હું પદ હણવા રામમાં, શિવ હું પદનો કાળ ॥૪૪૧॥
 રાવણુ દૃઢ્યે શિવ રમે, તે શિવ સેવે રામ
 રામ સેવી રાવણુ હણે, દે નિજ શિવપદ ધામ ॥૪૪૨॥
 રામે કાંઈ કર્યું નથી, નથી કર્યું કાંઈ શિવ
 સર્વ કર્યું છે રાવણુ, જાણે તે નહિં જીવ ॥૪૪૩॥
 હુંકર્તા જે જન કહે, તેનો ટળે ન સોક
 હરિકર્તા જે જન કહે, તે જાણે જગ ફોક ॥૪૪૪॥
 સોહં શબ્દથી સુખ વધે, નિશ્ચય નરક ન જાય
 હંસઃ શબ્દ અઠદૈત છે, તેમાં સર્વ સમાય ॥૪૪૫॥
 હું પદ હારી જો જપે, તો વધશે બહુ જ્ઞાન
 હું પદ કરતાં જો જપે, તો વધશે અભિમાન ॥૪૪૬॥
 સોહં શબ્દ બહુ દુઃખ દે, જો સ્વાસ્થમાં મન
 હંસઃ શબ્દ બહુ સુખ દે, જાણે જીવ જો તન ॥૪૪૭॥
 જીવ રહી સોહં જપે, તો દુઃખ અપર પાર
 શિવગુણુ અહીં સોહં જપે, તો હંસો આધાર ॥૪૪૮॥

(તો) જગતશેઠના દાસ તે થાય જગતના શેઠ
 (જો) જગતશેઠ રીઝાવવા, કરે કમ કસી ભેઠ ॥૪૪૬॥
 જગતશેઠનો વેશ લઇ, કહે મુખથી હું શેઠ
 શેઠ સ્વપ્ને દીઠો નહિં, જમે ભીખીને એઠ ॥૪૫૦॥
 ભાવ ન જાણે ભક્તનો, કરે જગતની વેઠ,
 શિષ્ય એસે ગાદી પરે, ગુરૂજી એસે હેઠ ॥૪૫૧॥
 જગત કહે છે “સિદ્ધ,” પણ, “સિદ્ધિ નહિં લવવેશ,
 મુખથી વાત બડી કરે, પેટ ભર્યાનાં વેશ ॥૪૫૨॥
 શિષ્ય થયો ને ભાવ નહિં, થયો ગુરૂ, નહિં જ્ઞાન,
 કર્મ કરે ધરી કામના, કદિ ન ટળે અભિમાન ॥૪૫૩॥
 જીવગુરૂ જન જે કરે, તેને ટળે ન દુઃખ,
 શિવગુરૂ શોધી કરે, કરે તરત તો સુખ ॥૪૫૪॥
 કૃષ્ણદેવ કળિયુગમાં, દાસ પાસ દિન રેન
 ગોકુલમાં ક્રીડા કરે, ચારે નવલખ ધન ॥૪૫૫॥
 કૃષ્ણદેવ કળિયુગમાં, દાસ પાસ દિન રેન,
 બંસી બબલી મન હરે, કરે ગોપીથી ચેન ॥૪૫૬॥
 કૃષ્ણદેવ કળિયુગમાં, દાસ પાસ દિન રેન,
 મુકૂંતિજનને સુખ કરે, જ્ઞાન ઉધાડે નેન ॥૪૫૭॥
 રમે અઝાણા જગતમાં, જાણે ક્યાં છે સંત ?
 પ્રગટ રમે છે કૃષ્ણજી, જુદા છે સહુ જંત ॥૪૫૮॥

એ નિશ્ચય ગોક્ષણમાં, કરે શંભુ સુખકાર,
 મન ભોળું વિશ્વાસી તે, દેખે નહિં સંસાર ॥૪૫૬॥
 લોક સર્વ કળિયુગનાં, દેખે કૃષ્ણ સમાન,
 વિકાર ક્યાંય દેખે નહિં, તેજ કૃષ્ણ ભગવાન ॥૪૬૦॥
 કૃષ્ણ કૃષ્ણ નિશદિન કહો, કૃષ્ણ કરે ઘટ વાસ,
 તો જગમાં શિવ-ગુરૂ બહુ, શોધી થાય હરિ દાસ ॥૪૬૧॥
 જ શિર બોળે લે નહિં, તેજ થાય સમસ્થ,
 સદા શાન્તરૂપે રહે, તે જીતે મન મસ્થ ॥૪૬૨॥
 નારિટાળાંમાં રહી, જ દેખે નહિં નાર,
 પ્યાર બતાવે, પણ નહિં, જને પ્યાર લગાર ॥૪૬૩॥
 અનંત યુક્તિઓથી કરી, તજવે ગર્વ, વિકાર,
 અગુણ-સગુણ રહી ભક્તમાં, કરે સંત પર પ્યાર ॥૪૬૪॥
 જાણ જગતનાં જીવને, ભોગ તણી તજ આશ,
 જન્મ-મરણ દુઃખ જીવને, જેતાં પ્રગટે ત્રાસ ॥૪૬૫॥
 રાજ તે તો રંક છે, જને તૃષ્ણા શોષ,
 તે ગુલામ તારો થશે, જે તું ધર સંતોષ ॥૪૬૬॥
 ધીરજ ધરિને ભજ હરિ, તજ તૃષ્ણા, જંજળ,
 શૂરવીર થા ભજનમાં, તજશે નહિં ગોપાળ ॥૪૬૭॥
 જીવ ભરોસે જો રહો, (તો) જીવ સુધારે કામ,
 રામ ભરોસે જો રહો, (તો) કદિ તજે નહિં રામ ॥૪૬૮॥

રામ ભરોસો સખીને, તજી દે તન-મન-ધન,
 તન-મન-ધન જ રામનું, દે નક્કી, કર જો ભજન ॥૪૬૮॥
 હૃદય ચક્ષુથી રામ છે, ચર્મચક્ષુથી ચામ,
 ચર્મચક્ષુથી બ્રાંત છે, એમ બાણ, તું રામ ॥૪૭૦॥
 જગ અજ્ઞાનીવેશ તે, અજ્ઞાનીને કાજ,
 રામ સંતનાં હૃદયમાં, સદા કરે છે રાજ ॥૪૭૧॥
 ગંધ, સૂર્ય, ને અગ્નિસમ, સદા જગતમાં સંત,
 નીચ વસ્તુ પાવન કરે, લે ભક્તોનો અંત ॥૪૭૨॥
 પ્રભુલ્લ પધારે નર્કમાં, બને નર્ક તો સ્વર્ગ,
 પ્રભુલ્લ પધારે સ્વર્ગમાં, બને સ્વર્ગ અપવર્ગ ॥૪૭૩॥
 દુષ્ટ જાય જો સ્વર્ગમાં, સ્વર્ગ નર્ક સમ થાય,
 દુષ્ટ જાય જો નરકમાં, નક્કી નર્ક અકળાય ॥૪૭૪॥
 પ્રભુ પીયે જો ઝર તો, અમૃત નિશ્ચય થાય,
 પ્રભુલ્લ અમૃત જો પીયે, તો અમૃત ગુણ ગાય ॥૪૭૫॥
 દુષ્ટ પીયે અમૃત તો, દુષ્ટ બુદ્ધિ બહુ થાય,
 દુષ્ટ પીયે જો ઝર, તો ઝર પોતે પસ્તાય ॥૪૭૬॥
 પ્રભુ પગદે જો ઢેઢમાં, નક્કી તો ઢેઢ પૂજાય,
 પ્રભુ પગદે જો પશુ વિશે, તો અવતાર ગણાય ॥૪૭૭॥

દુષ્ટ જય જે ઢેઢમાં, ધર્મી ઢેઢ અલડાય,
 દુષ્ટ પશુ સાથે રહે, પશુ દુઃખી તો થાય ॥૪૭૮॥
 પ્રભુ કરે જે મોહ, તો ઉગારવાને કાજ,
 પ્રભુ કરે જે ક્રોધ, તો આપે અવિચળ રાજ ॥૪૭૯॥
 દુષ્ટ કરે જે મોહ, તો કરે સંતતે દુષ્ટ,
 દુષ્ટ કરે જે ક્રોધ, તો થાય અવિધા પુષ્ટ ॥૪૮૦॥
 પાવન પ્રભુ પોતે સદા, સદા અપાવન દુષ્ટ,
 સુખ ને દુઃખ ઢેઢાં સદા, બને બેય ન સંતુષ્ટ ॥૪૮૧॥
 શિવવિષ્ણુ છે સંતમાં, પાવન, સુખકર, ગુપ્ત,
 કામ ક્રોધાદિ રાક્ષસો, કરે જીવને તૃપ્ત ॥૪૮૨॥
 “હું-મારું” તજવા વિના, શાંતિ કદિ ન થાય,
 “મારું” તજતાં ભજ ગુરુ, ગુરુ થાય તો સહાય ॥૪૮૩॥
 ગુરુનું ગણી તન-મન-ધન, તજ તું “હું-પદ”-ગર્વ,
 રક્ત ગુરુ હૃદયે ધરી, અવર આશ તજ સર્વ ॥૪૮૪॥
 ગુપ્ત પ્રગટ જગમાં ધણાં, સંત ભક્તને કાજ,
 રમતારામ રમે સદા, હરે ભક્તની દાજ ॥૪૮૫॥
 પણ “હું-પદ” જો રહ્યું જગ ડાપણું જ્ઞાન,
 આંત વસ્તુપર પ્રીત છે, તે સમજ નહિં સાજ ॥૪૮૬॥

સંતઉતારા જે ધરે, સદા ભક્તિપર પ્યાર,
 ગરીબી ગુણ ભૂષણ ગણે, તે દૃઢ્યે કિસ્તાર ॥૪૮૭॥
 રામ-કૃષ્ણ સહુ કો કહે, પેટ ભર્યાને માટ
 પણ વિરલા જન જગતમાં, કરે ભક્તિ શિર સાટ ॥૪૮૮॥
 રામ-કૃષ્ણ સહુ કો કહે, તૃષ્ણા રાખી મન
 આશ તજી, શૂરવીર થઈ, ભક્તિ કરે, તે ધન્ય ! ॥૪૮૯॥
 રામ-કૃષ્ણ સહુ કો કહે, જગ જશ મળવા કાજ
 જગમાં અપજશ સાંભળી, ખુશી તેજ વૃજ રાજ ॥૪૯૦॥
 રામ-કૃષ્ણ સહુ કો કહે, મેળવવા સુખ-ભોગ
 સુખ-ભોગને દુઃખ ગણે, જનો નિરમળ યોગ ॥૪૯૧॥
 અમૂલ્યમણિ પરખ્યા વિના, જાણ્યો નહિં વિવેક
 જાણી કિમ્મત કોડિની, મળી કોડિ તો એક ॥૪૯૨॥
 હરિનો ગુણ જાણ્યા વિના, માગે ખોટી ચીજ
 ઠગે નહિં હરિ ભક્તને, પણ પ્રગટે બહુ ખીજ ॥૪૯૩॥
 પ્રભુને પ્રગટે ખીજ, તો નક્કી કરે કલ્યાણ
 દુઃખ દહને પણ સમજ દે, કરે સંત થઈ જાણ ॥૪૯૪॥
 જને પોતાનાં ગણે, તેને દે બહુ દુઃખ
 ભૂખ ભક્તિની હોય તો, દે પછી અનહદ સુખ ॥૪૯૫॥
 દે ઔષધ દુઃખ ટાળવા, બહાર ન લાવે મહેર
 પણ અંતરનું હેત તો, કહો કહું કમ પેર ? ॥૪૯૬॥

રાજી થઈ દુઃખ ભોગવે, તો રાજી બહુ રામ,
 દુઃખ ગણી દુઃખ ભોગવે, તો પણ પામે ધામ ॥૪૯૭॥
 પણ હું પદ જમાં નથી, તેમાં પોતે રામ
 સૂરવીર સામે ચડે, કરે વેપ ધરી કામ ॥૪૯૮॥
 પણ હું પદ જમાં રહું, પણ પામ્યાની હામ
 તે પણ દુઃખથી પામશે, જો તજશે નહિં શ્યામ ॥૪૯૯॥
 પૂર્ણ ભરોસો પ્રભુ પરે, વળિ હું પદ નહિં લેશ
 છાના રામ હૃદય રમે, બહાર ભક્તનો વેશ ॥૫૦૦॥
 સૂરવીર ભક્તિ કરે, નહિં કાયરનું કામ
 હિંમત જો છાંડે નહિં, તો પત રાખે રામ ॥૫૦૧॥
 સગાળશા ચંગાવતી, હતા હરિનાં ભક્ત
 જો તેવી ભક્તિ કરો, તો જખ મારે જક્ત ॥૫૦૨॥
 રામ ભરોસે જ રહે, તેજ રામનો દાસ
 રામ ભરોસો જ તજ, તેનો નરકે વાસ ॥૫૦૩॥
 ભક્ત ભજે છે રામને, રામ ભજે છે ભક્ત
 ભક્ત રામ ન્યારા નથી, અણે નહિં તે જક્ત ॥૫૦૪॥
 સગુણ વિષે નિર્ગુણ નથી, નિર્ગુણ વિષે ન સગુણ
 દેહભાન લગિ સગુણ ભજ, પછી હંશઃ નિર્ગુણ ॥૫૦૫॥
 હણવા હું પદ આંતિને, નિશ્ચય કર હરનામ
 આંતીથી આંતી હણી, અવિગત પદને પામ ॥૫૦૬॥

સગુણ તણ નિર્ગુણ બજે, તેજ સગુણનો દેવ
 સગુણ બજે નિર્ગુણ તણ, દુષ્ટ રહે તો દેવ ॥૫૦૭॥
 સગુણ તણ નિર્ગુણ બજે, તેની ટળે ન બ્રાંત
 સગુણ બજે નિર્ગુણ તણ, તે નિર્ગુણમાં સાંત ॥૫૦૮॥
 મન મુંઝાવી મારવા, કહ્યા શબ્દ બહુ ગૂઢ
 જાણે જીવન સર્વમાં, જાણે જીવન મૂઢ ॥૫૦૯॥
 અગુણ સ્વભાવ વિષે સદા, રહે છે સગુણી સંત
 સમજ સરવ તે આપશે, જ લે જગનો અંત ॥૫૧૦॥
 બહાર અતી નિર્દયપણું— અંતર દયા અપાર
 એજ હરિ શરૂ સંત છે, વંદુ વારંવાર ॥૫૧૧॥
 બહાર બતાવે બહુ દયા, અંતર દયા ન લેશ
 સંત રૂઝ એ લાલછૂ, છે માયાનાં વેશ ॥૫૧૨॥
 બહાર અતી નિર્દયપણું, અંતરમાં પણ તેમ
 એવા જનને ઓળખી, કદી કરે નહિ પ્રેમ ॥૫૧૩॥
 બહાર બતાવે બહુ દયા, અંતરમાં પણ તેમ,
 એવા જનને ઓળખી, કરે ખરે સહુ પ્રેમ ॥૫૧૪॥
 બહાર અતી નિર્દયપણું, અંતર દયા અપાર
 સ્વાસ્થ્યને જ ત્યાગશે, તે જીત્યો સંસાર ॥૫૧૫॥

બહાર બતાવે બહુ દયા, અંતર દયા ન લેશ
 પડે નર્કમાં સ્વાર્થથી, દે જગને ઉપદેશ ॥૫૧૬॥
 સંત થકી સદ્ગુરુ મળે મળે ગુરૂથી બ્રહ્મ
 સંત ગુરુ હરિ ચર્ણમાં, રહેવા કર પરિશ્રમ ॥૫૧૭॥
 સંત સેવથી શુરુ મળે, મળે ગુરૂથી ભગવંત
 સેવી હરિ શુરુ સંતને, લે તું તારો અંત ॥૫૧૮॥
 હરિમાં પ્રીતી હોય તો, મન લેપાય ન ક્યાંઈ
 અખંડ સુખને પામતાં, પડે ન જગ દુઃખ માંહિં ॥૫૧૯॥
 સંત શુરુ નિસદ્દિન ગમે, ગમે બ્રહ્મની વાત
 ન લેપાય નિજ સરિરમાં, એજ જગતનો તાત ॥૫૨૦॥
 જાણે જગ નિજ અંગમાં, તે પણ બ્રાંતી રૂપ
 સહુને સુખ કરવા રમે, ગોકુળ એજ અનૂપ ॥૫૨૧॥
 સંત શુરુ હરિ સેવતાં, લાજ ગઈ તો રહ
 ચોરી દારિ જુગારિમાં, લાજ રઈ તો ગઈ ॥૫૨૨॥
 દુપદ હઠી સંહારવા, ઉપાય કરવા કોડ
 સંત શુરુ હરિ સેવતાં, મટશે મનની દોડ ॥૫૨૩॥
 ઈષ્ટ એક નિશ્ચય કરી, નિરાધાર ઉર ધાર
 ધીર ધરી ફરિ છોડ માં, તજ દે અવર વિચાર ॥૫૨૪॥
 કોડ ઉપાય કરે ભલે, મન અમન નહિં થાય,

આશ તજે ને હર ભજે, તો ઘટ રામ લખાય ॥૫૨૫॥
 એક પલક હરિને તજે, તો માયા દુઃખદાર્ઢ
 અશુભ-સશુભ હરિશુભ મહો, તો માયા સુખદાર્ઢ ॥૫૨૬॥
 જો પીવત હે પ્રેમરસ, તોફો રૂચિ ન આન
 ગોકુલગોપી એકરસ, ગોવિંદસેં શુભતાન ॥૫૨૭॥
 હુંપદને હણવા વિના, ટહાપણુ કર તે ફેક
 વાત કરે આનંદની, ટળે ન દિલનો સોક ॥૫૨૮॥
 હુંપદને હણનાર તું, પ્રગટયો અંતર ખ્હાર
 ગમ્યો શુભ ગોકુળમાં, જય સખિરામ ઉદાર ॥૫૨૯॥
 હરિં સેવતાં શરૂ મિલે, શરૂ સેવતાં સંત
 સંત શરૂને સેવતાં, તું થા આપ અનંત ॥૫૩૦॥
 હુંપદ ઊભું થાય તો, સુંજ ભોગ વિલાસ
 ત્રાસ પટે નહિં પાપમાં, નહિં હરિપર વિશ્વાસ ॥૫૩૧॥
 સુભશુભથી તુજમાં રમે, તેને દ્વેષે દેખ
 જ રમે અસુભશુભ થકી, તેને દુઃખિયો લેખ ॥૫૩૨॥
 સંત-શરૂ-હરિચરણમાં, વિપ્ર-તીર્થ-હરિસ્થાન
 ત્યાં પાણુ અભિમાની રહે, તેહ દુષ્ટ અજ્ઞાન ॥૫૩૩॥
 હરિં હરિં તો સદુ કહે, પણ મન હરિથી દૂર
 અલગપદ આનંદનું, ક્યાંઈક પ્રગટ નૂર ॥૫૩૪॥

જ્યાં લગિ હું હરિને ભળું,	ત્યાં લગિ નહિં આનંદ
હું ટળિને હરિને ભળું,	તો હું હરિ સુખકંદ ॥૫૩૫॥
આનંદ આ ઊંઠો બહુ,	સમજે અવર ન કોય
સમજનાર છેટો નથી,	તે દીઠે તું ન હોય ॥૫૩૬॥
હરિ ભજતાં પણ હું રહ્યો,	તો હું વળિ પડનાર
હૃપેદ તજિ હરિને ભજ,	તેજ હરિ ભજનાર ॥ ૫૩૭॥
આતમ જને ઉર વસ્યો,	તેને ઉર જગ નાહિં
આતમરૂપે તે રહ્યો,	જગત બ્રાંતિ તે માંહિં ॥૫૩૮॥
જાય થાય ઠેરી રહે,	તે સહુ તેમાં બ્રાંત
વિકાર આતમમાં નહીં,	અથાગ અવિચળ સાંત ॥૫૩૯॥
હરિપર વિશ્વાસી રહે,	તો જખ મારે લોક
ભજન કરે વિશ્વાસવિણ,	તો ન ટળે દિલ ચોક ॥૫૪૦॥
નિભે પ્યાર વિશ્વાસથી,	વિસવાસે સુખ થાય
વિસવાસજ શિવરૂપ છે,	ભક્ત હૃદયે સમાય ॥૫૪૧॥
રાવણુ-બ્રાંતિ રામમાં,	રામ બ્રાંતિ હણનાર
જીવ હણે તે શિવ સદા,	સગણુ-અગણુ ઊરધાર ॥૫૪૨॥
પૂરે સહુની કામના,	તોપણુ સદા અકામ
ગોકુલગોપી પ્રેમથી,	પામી સુંદર શ્યામ ॥૫૪૩॥

ગોકુલજ્ઞાનગણીત પ્રથમ ભૂમિકા સમાપ્ત.

છપા

પ્રેમી મારે પુત્ર, સદા ત્યાગી મમ શ્વામી
 બેય પાસ આધીન, થતાં ટાળે સહુ ખામી
 બડો પુત્ર જે થાય, તન માફે તો ત્યાગે
 પતિ પ્રેમી તો થાય, તન માફે જે માગે
 હું પ્રેમીને ત્યાગી કરું, ત્યાગી પ્રેમી થાય છે
 ગોકુલગોપી અદ્વૈતપદ, કૃષ્ણદેવને રહાય છે.

સાવ અકર્મી ઈશ, અકર્મી ભજે અકર્મી
 સહુથી કર્મી ઈશ, ભજે કર્મી તો કર્મી
 સાવ અકર્મી ઈશ, અકર્મી જાણે મર્મી
 સહુથી કર્મી ઈશ, મર્મ નવ જાણે કર્મી
 અકર્મીજ કર્મ તજવશે, કર્મી કર્મ વધારશે
 સપ્તિરામ કર્મ એવાં કરો, અકર્મીજ ગોકુલ વસે.

કરી રાંડની પક્ષ, પ્યારિ શાંતિ કાં ખોઈ !
 અસત્યગુરૂને લક્ષ, રહ્યો માયામાં મોહી
 મમતા ધારી માત, ભવોભવ જે ભટકાવે
 અહંપદ ધાર્યો તાત, સ્વાર્થથી પાપ કરાવે
 અતિ બાળખગ્યાનો સાથ, તે કામ લોભાદિ ક્રોધિનો
 ક્રોડ જન્મનો સખંધ તજ, ગોકુલ હરિવિરોધિનો.

ધી સૂર્યપ્રકાશ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં પટેલ મૂળચંદ્રભાઈ ત્રિકમલાલે છાપી :
૪ : પાનકોરનાકા—અમદાવાદ.
